

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Επιμέλεια : Αρβανιτάκη Ζαμπέλα
Κουτρομπή Αικατερίνη
Τσέβη Ειρήνη-Μελανία

Εισηγητής-Επιβλέπων Καθηγητής: Μαραγκός Γεώργιος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
Κεφάλαιο 1ο : ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	5
1.1 Τα στοιχεία που συγκροτούν μια επιχείρηση	5
1.2 Η δομή της επιχείρησης	10
1.3 Οι λειτουργίες της επιχείρησης	11
1.4 Ο Στόχος ή οι στόχοι της επιχείρησης	13
1.5 Οι ομάδες συμφερόντων στην επιχείρηση	26
1.6 Κατηγορίες των Επιχειρήσεων	27
Κεφάλαιο 2ο : ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	41
2.1 Οι επιχειρήσεις και το περιβάλλον	41
2.2 Γενική Θεωρία των Συστημάτων	42
2.3 Η επιχείρηση σύστημα	45
2.3.1 Ανατομία Επιχείρησης	45
2.3.2 Ιδιότητες του συστήματος Επιχείρησης	49
2.4 Διακρίσεις του περιβάλλοντος	51
2.4.1 Φυσικό – Οικολογικό Περιβάλλον	52
2.4.2 Οικονομικό Περιβάλλον	55
2.4.3 Τεχνολογικό Περιβάλλον	64
2.4.4 Κοινωνικό Περιβάλλον	69
2.4.5 Πολιτικό – Νομοθετικό Περιβάλλον	72
2.4.6 Οικονομική του Περιβάλλοντος	75
2.5 Επιλογή του τόπου εγκατάστασης	79
2.5.1 Ορθολογικοί Παράγοντες επιλογής τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων	82
2.5.2 Παραδοσιακοί Παράγοντες επιλογής τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων	93
2.6 Επιχειρησιακοί κίνδυνοι	94
2.7 Επιχείρηση και διεθνές περιβάλλον	100
2.7.1 Το διεθνές εμπορικό σύστημα	102
2.7.2 Το Οικονομικό Περιβάλλον	103
2.7.3 Το Πολιτικό – Νομικό Περιβάλλον	104
2.7.4 Το Πολιτιστικό Περιβάλλον	106
2.7.5 Το Επιχειρησιακό Περιβάλλον	107
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ	108
Πηγές – Βιβλιογραφία	109

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο άνθρωπος είναι το μόνο όν που ουσιαστικά εκμεταλλεύεται το περιβάλλον του σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα όντα. Αν ο άνθρωπος επιθυμεί να εξουσιάσει τελείως το περιβάλλον του και να μειώσει στο ελάχιστο τους εξωτερικούς κινδύνους, θα πρέπει να αναπτύσσει συνεχώς τις έμφυτες ικανότητές του, όσο γίνεται πιο τέλεια. Ο συντονισμός των εξωτερικών και εσωτερικών όρων της ζωής μπορεί να καθορίσει την ανάπτυξη και τη διάκριση του ανθρώπου καθώς και την αυτοσυντήρησή του. Όμως αυτό μπορεί να το καταφέρει ακόμα καλύτερα και πιο εύκολα αν συνεργαστεί με άλλους ανθρώπους, δημιουργώντας μια κοινωνία.

Στο δημιουργικό κομμάτι της ζωής του ανθρώπου όπου χρειάζεται πλέον να δημιουργεί ο ίδιος αυτά που έχει ανάγκη για να ζήσει αλλά και να προοδεύσει, χρειάζεται να συνεργαστεί μέσα σε ένα περιβάλλον παρόμοιο της κοινωνίας. Σε αυτό της επιχείρησης.

Η επιχείρηση χαρακτηρίζεται σαν παραγωγικό κοινωνικό σύστημα και μελετείται σαν Οικονομική Ομάδα.

Ο ορισμός της Οικονομικής Ομάδας είναι κάθε συγκεκριμένος συνδυασμός των συντελεστών της παραγωγής (φύσης, κεφαλαίου, εργασίας) – κάθε φύσης, σκοπού, συγκρότησης και μεγέθους – με τον οποίο πραγματοποιείται η παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών και η κάλυψη ανθρώπινων αναγκών.

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό η επιχείρηση (οικονομική μονάδα) σαν εμπειρικό φαινόμενο είναι ένα πολύπλοκο οικονομικό και κοινωνικό σύστημα. Η επιχείρηση βρίσκεται σε διαρκή εξάρτηση και σχέση αλληλεπίδρασης με τον κόσμο που την περιβάλλει. Η επιχειρησιακή δράση της στον επιχειρησιακό χώρο εκφράζει φαινόμενα με πολυδιάστατες όψεις (π.χ. οικονομική, τεχνολογική, κοινωνική, κ.α.).

Έτσι, ένα βιοτεχνικό εργαστήριο, μια βιομηχανία, μια αγροτική εκμετάλλευση, ένα εμπορικό κατάστημα, μια τράπεζα, ένα ξενοδοχείο, ένα εστιατόριο, ένα νοσοκομείο, ένα σχολείο, ένα Πανεπιστήμιο, οι ΔΕΚΟ, το Κράτος, ο Δήμος κλπ. Αποτελούν όλα επιχείρηση, αποτελούν όλα οικονομική μονάδα. Με τις επιχειρήσεις αυτές παράγεται κάθε αγαθό και υπηρεσία, με τα οποία γίνεται κάλυψη των ποικίλων αναγκών των ανθρώπων που ζουν στην κοινωνία μέσα στην οποία δρουν.

Για πληρέστερη κατανόηση και λειτουργικότερη απόδοση του όρου Επιχείρηση ως Οικονομική μονάδα αξίζει να δούμε τα στοιχεία που τη συγκροτούν και τα πιο χαρακτηριστικά της γνωρίσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

1.1 Τα στοιχεία που συγκροτούν μια επιχείρηση

Τα βασικά στοιχεία που συγκροτούν μια επιχείρηση είναι:

- 1.1 Οι παραγωγικές εγκαταστάσεις: Κτίρια, μηχανήματα που τα χρησιμοποιεί για την παραγωγή των αγαθών ή υπηρεσιών που παράγει, ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις, υγρά καύσιμα, και άλλα που κινούν την παραγωγική διαδικασία, σύγχρονη τεχνολογία κ.α.
- 1.2 Οι πρώτες και βοηθητικές ύλες που τροφοδοτούν τις παραγωγικές εγκαταστάσεις και υφίστανται μια επεξεργασία σε μια συνεχή ροή μέσα στο παραγωγικό κύκλωμα και τελικά αποτελούν τα παραγόμενα προϊόντα και την εκροή προς την κοινωνία, όταν βγουν από το παραγωγικό κύκλωμά της.
- 1.3 Οι άνθρωποι: Το ανθρώπινο δυναμικό, ο ανθρώπινος παράγοντας κάθε επιχείρησης. Οι άνθρωποι είναι ο ζωντανός συντελεστής της παραγωγής, που αξιοποιεί τα πάντα μέσα στην επιχείρηση. Είναι το μόνο έμψυχο και το πιο δυναμικό στοιχείο της. Η επιστήμη και η εμπειρία αποδείξανε ότι το εργατικό δυναμικό μίας επιχείρησης δεν είναι ένας ανόργανος όχλος ατόμων.

Η εργασία μέσα σε μια οικονομική ομάδα είναι συλλογική και δεν καθορίζεται από τα ατομικά συμφέροντα κάθε ατόμου, αλλά αντίθετα το

αίσθημα του να ανήκει κανείς σε μια ομάδα, αποτελεί το πιο σπουδαίο κίνητρο ανθρώπινης συμπεριφοράς. Η συνεργία αυτή πάντως προϋποθέτει την ύπαρξη κοινωνικού ορθολογισμού, που εκφράζεται με τις καλές ανθρώπινες σχέσεις και τη βελτίωση της στάθμης του καλού κοινωνικού κλίματος στο χώρο της εργασίας.

Βέβαια υπάρχουν τα συναισθήματα και οι ατομικές επιθυμίες, η βούληση και η πρωτοβουλία, οι συνήθειες και τα κίνητρα, οι αξίες και οι προσδοκίες κάθε εργαζομένου. Όλα αυτά ρυθμίζουν τη συμπεριφορά του ανθρώπινου δυναμικού της. Καθένας, όμως, αποτελεί οργανικό μέρος της επιχείρησης με κάποια αρμοδιότητα, εργασία και εξουσία, για να επιτευχθεί το παραγωγικό λειτούργημά της. Γιαυτό σήμερα αποδίδεται μεγάλη σπουδαιότητα και σημασία στον Ανθρώπινο παράγοντα της Επιχείρησης. Η επιχείρηση είναι μια «κοινωνική οργάνωση» και το εργατικό δυναμικό είναι ένας δυναμικός παράγοντας του κυκλώματος παραγωγής.

1.4 Το χρήμα: είναι πού σημαντικό στοιχείο για κάθε επιχείρηση. Είναι δύναμη και εξουσία στο έσω-επιχειρηματικό και στο έξω-επιχειρηματικό περιβάλλον. Με το χρήμα μπορεί η επιχείρηση να αποκτήσει τα μέσα παραγωγής, τη νέα τεχνολογία, να πληρώσει το άριστο προσωπικό, να αγοράσει τις πρώτες ύλες, την ενέργεια, τις πληροφορίες, την οργάνωσή της κ.α.

Η ύπαρξη της χρηματικής ρευστότητας αποτελεί βασικό στοιχείο της επιχείρησης, ώστε να πραγματοποιηθεί δίχως εμπόδια η λειτουργία του παραγωγικού κυκλώματός της. Βέβαια μπορεί να προσφύγει στο ξένο δανεισμό. Μα η προσφυγή στο δανεισμό ξένου κεφαλαίου σημαίνει μείωση της οικονομικής ανεξαρτησίας της επιχείρησης. Διότι δίνει τη δυνατότητα σε τρίτους – ξένους – να ακούν έλεγχο στην επιχειρησιακή συμπεριφορά της. Η οικονομική ανεξαρτησία και η αυτοτέλεια είναι βασικά στοιχεία για την επιχείρηση. Το δικό της χρήμα μόνο μπορεί να εξασφαλίσει και την οικονομική ανεξαρτησία και την αυτοτέλειά της μέσα στον επιχειρηματικό χώρο.

- 1.5 Η ενημέρωση και οι πληροφορίες: Η ενημέρωση της διοίκησης – ηγεσίας της επιχείρησης με τις πληροφορίες, που αναφέρονται στη συμπεριφορά όλων εκείνων από τους παράγοντες, που έχουν σχέση με τον εσωτερικό και εξωτερικό κόσμο της, είναι ένα βασικό στοιχείο της επιχείρησης. Με αυτές θα διαμορφώσει η ηγεσία της, την επιχειρησιακή της συμπεριφορά στον επιχειρηματικό χώρο, που είναι η κοινωνία μέσα στην οποία δρα, για να πετύχει, να επιβιώσει και να πραγματώσει του επιχειρηματικούς στόχους της. Γιατί η συλλογή πληροφοριών, η επεξεργασία, η αξιολόγηση και η κατάλληλη διαβίβασή τους στους φορείς λήψης αποφάσεων, όλα αυτά συνιστούν την πληροφοριοδοτική (επικοινωνιακή) όψη του παραγωγικού κυκλώματος της επιχείρησης.

Είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό της γνώρισμα. Δίχως αυτό είναι δύσκολο να προσαρμοστεί στο περιβάλλον.

Είναι ένας μηχανισμός αυτοπροσαρμογής. Και όσο μεγαλύτερη ικανότητα προσαρμογής διαθέτει κάθε επιχείρηση, τόσο μεγαλύτερη δυνατότητα επιβίωσης έχει. Σε περιπτώσεις αδυναμίας προσαρμογής στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, το βιολογικό τέλος της επιχείρησης είναι αναπόφευκτο.

Με τις πληροφορίες και την ενημέρωση συντελείται μια συνεχής σύνδεση του επιχειρησιακού χώρου και του έξω-επιχειρησιακού περιβάλλοντος (οικολογικές συνθήκες) με μια συνεχή ανταλλαγή εισροών και εκροών, όπου στηρίζεται η λήψη ορθολογικών επιχειρησιακών αποφάσεων, η αμοιβαία επίδραση και αλληλεξάρτηση της επιχείρησης και του περιβάλλοντός της.

Η επιχείρηση ξεκινάει από μια κατηγορία εισροών (διαθέσιμοι παραγωγικοί πόροι) και επιδιώκει ορισμένες εκροές (προϊόντα, αγαθά ή υπηρεσίες). Αυτό πραγματοποιείται σωστά, με τις πληροφορίες και το ορθολογικά προγραμματισμένο της παραγωγικό κύκλωμα.

Μόνο που μερικές φορές το κόστος της ενημέρωσης είναι αρκετά υψηλό που μπαίνει το ερώτημα, κατά πόσο μπορεί η επιχείρηση να καλύψει αυτή τη δαπάνη, με το σκοπό να έχει πληροφορίες που η πρακτική του σημασία στο χώρο της επιχειρησιακής δράσης είναι μικρή. Οπότε και απορρίπτεται. Δε γίνεται η δαπάνη.

Η λειτουργία εφοδιασμού του παραγωγικού κυκλώματος, κάθε επιχείρησης, με τις απαραίτητες εισροές (πρώτες ύλες, βοηθητικές ύλες, εργατικό δυναμικό, μηχανές κ.α.) και η λειτουργία διάθεσης των προϊόντων της αποτελούν δραστηριότητες που λαβαίνουν χώρα στο επιχειρησιακό της περιβάλλον. Η επίδραση του πάνω στη βιολογική επιβίωσή της είναι μεγάλη. Η ενημέρωση λοιπόν, και οι πληροφορίες για τον επιχειρησιακό χώρο που δρα, είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της ύπαρξής της.

1.6 Η τεχνολογία: Η νέα τεχνολογία είναι και αυτή ένα βασικό στοιχείο της σύγχρονης επιχείρησης. Η επιχείρηση δίχως τη σύγχρονη τεχνολογία είναι δύσκολο να επιβιώσει βιολογικά. Η εισροή της τεχνολογίας είναι ένα βασικό νέο στοιχείο για την επιχείρηση. Για την αποτελεσματική διεξαγωγή της παραγωγικής διαδικασίας είναι απαραίτητη η νέα τεχνολογία. Η τεχνική πρόοδος είναι σήμερα βασικό χαρακτηριστικό της επιχείρησης. Οι εισροές (πρώτες ύλες, βοηθητικές ύλες, ανθρώπινη παρουσία, μέθοδοι παραγωγής, νέες μηχανές, οργανωμένα λογιστήρια, στατιστικά στοιχεία κλπ.) αποτελούν μεγέθη τεχνολογικής φύσης. Οι εκροές (παλιά και νέα προϊόντα, παλιές και νέες αγορές, παλιοί και νέοι πελάτες, το marketing, κ.α.) αποτελούν και αυτά μεγέθη τεχνολογικής φύσης. Η τεχνική υπήρξε πάντοτε ένα μεγάλος βοηθός του ανθρώπου, που τον βοήθησε να επιβιώσει βιολογικά στο περιβάλλον του. Και η επιστήμη και η εμπειρία έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα για τις

επιχειρήσεις, ότι η προσπάθεια διαβίωσής τους αποτελεί το πιο βασικό κίνητρο συμπεριφοράς. Η τεχνολογία, λοιπόν, είναι και αυτή βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα και στοιχείο κάθε επιχείρησης.

1.2 Η δομή της επιχείρησης

Το πλαίσιο της επιχείρησης μέσα στο οποίο κατανέμονται χωροταξικά τα διάφορα στοιχεία του παραγωγικού κυκλώματος – εισροές και εκροές – αποτελεί τη δομή της.

Με τη δομή εννοούμε την οργάνωση κατά χώρο. Γίνεται η οργανωτική διάταξη των στοιχείων του παραγωγικού κυκλώματος κατά θέσεις εργασίας και έργου. Εφαρμόζονται οι αρχές της επιστημονικής οργάνωσης και διοίκησης: Ακριβής και συστηματικός προγραμματισμός των μεθόδων εκτέλεσης ενός έργου. Χρησιμοποίηση μηχανημάτων και εργαλείων της σύγχρονης τεχνολογίας. Καθορισμός των κατάλληλων κινήσεων και αποκλεισμός κάθε περιττής κίνησης για την εκτέλεση ορισμένου έργου. Καθορισμός προτύπων εργασίας με τη μελέτη χρόνου και κινήσεων. Καθορισμός θέσης εργασίας κάθε εργάτη για την εκτέλεση ορισμένου έργου, που προγραμματίστηκε η παραγωγή του. Ο καθορισμός αμοιβής του εργαζομένου ανάλογα με την απόδοσή του. Αυτή είναι μια συστηματικά οργανωμένη δομή μιας επιχείρησης. Με τον τεχνικό ορθολογισμό της, που βελτιώνει την απόδοση εργασίας για τον κοινωνικό

ορθολογισμό της, που βελτιώνει τη στάθμη του καλού κοινωνικού κλίματος στο χώρο εργασίας με τις ανθρώπινες σχέσεις.

Πάντως στη δομή κάθε επιχείρησης οφείλει να προστεθεί κάθε νέο πόρισμα της επιστήμης και της εμπειρίας. Και αυτό σήμερα είναι: το εργατικό δυναμικό δεν είναι ένας όχλος από άτομα που το καθένα δρα για το δικό του ατομικό συμφέρον. Οι εργαζόμενοι νοιώθουν σαν μέλη μιας ομάδας συλλογικής εργασίας, μιας παραγωγικής κοινωνικής ομάδας – επιχείρησης. Γιατί η εργασία τους είναι μια ομαδική δραστηριότητα. Σε αυτή την ομάδα πειθαρχεί και συνεργάζεται αυτόβουλα. Δίχως καταναγκασμό. Τη νοιώθει δική του.

Πηγή συγκρούσεων στο χώρο εργασίας αποτελεί η έλλειψη ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών των εργαζομένων, που θέλουν αναγνώριση της καλής εργασίας τους και καλή αμοιβή και που απεικονίζεται σε μαζικές αποχωρήσεις εργατών και πτώση της παραγωγικότητας εργασίας στο παραγωγικό κύκλωμα. Η δομή της, λοιπόν, είναι ένα στοιχείο κάθε επιχείρησης και είναι ανάλογη στο είδος της παραγωγής της και την παραγωγική διαδικασία της.

1.3 Οι λειτουργίες της επιχείρησης

Η επιχείρηση, σα ζωντανός οργανισμός της οικονομίας, δρα. Οι βασικοί τομείς της δράσης της ονομάζονται, στην οικονομική των επιχειρήσεων, λειτουργίες της επιχείρησης. Αυτές είναι:

1. Η λειτουργία του εφοδιασμού
2. Η τεχνική – παραγωγική λειτουργία
3. Η λειτουργία διάθεσης
4. Η χρηματοοικονομική (ή χρηματοπιστωτική) λειτουργία
5. Η Διοικητικό-λογιστική λειτουργία

Αυτές αντιστοιχούν στις έξη (6) κατηγορίες δραστηριοτήτων μιας βιομηχανικής επιχείρησης κατά τον Fayol. Αυτές είναι:

- 1) Τεχνικές δραστηριότητες (παραγωγή, προσαρμογή της κατασκευαστικής τεχνικής)
- 2) Εμπορικές δραστηριότητες (αγορές, πωλήσεις, συναλλαγές)
- 3) Οικονομικές δραστηριότητες (μελέτη και έρευνα για την άριστη χρήση του κεφαλαίου της)
- 4) Δραστηριότητες για την ασφάλεια (ανθρώπων, μηχανών και ακινήτων)
- 5) Λογιστικές δραστηριότητες (απογραφή, ισολογισμός, κόστος προϊόντων, στατιστική)
- 6) Διοικητική δραστηριότητα (σχεδιασμός, οργάνωση, συντονισμός και έλεγχος)

1.4 Ο Στόχος ή οι στόχοι της επιχείρησης

Η επιχείρηση – οικονομική μονάδα – με την επιχειρησιακή δραστηριότητά της παίζει διπλό ρόλο, επιδιώκει να πραγματοποιήσει διπλό σκοπό: α) να παράγει αγαθά ή υπηρεσίες, με τα οποία η κοινωνία θα καλύψει τις ανάγκες της – είναι ο κοινωνικός ρόλος της επιχείρησης – που δικαιολογεί κοινωνικά και την ύπαρξή της και β) να πραγματοποιήσει με την παραγωγική διαδικασία και ολοκλήρωση του παραγωγικού κυκλώματος (εισροές π.χ. πρώτων υλών, εργατικού δυναμικού, μηχανημάτων, τεχνολογίας κ.α. και εκροές π.χ. αγαθά (προϊόντα) ή υπηρεσίες που παράγει, για να τα διαθέσει στην κατανάλωση) το στόχο του ιδιοκτήτη επιχειρηματία της, δηλ. το κέρδος (μεγιστοποίηση του κέρδους ή ελαχιστοποίηση της ζημιάς) ή να ικανοποιήσει τους στόχους των εταίρων ή μετόχων της και της ομάδας εργασίας – η επιχείρηση είναι «Κοινωνική Οργάνωση».

Με τον τρόπο αυτό η επιχείρηση επιδιώκει να εξασφαλίσει την επιβίωσή της μέσα στον επιχειρησιακό χώρο που λειτουργεί. Η προσπάθεια αυτή για επιβίωση αποτελεί το πιο βασικό κίνητρο συμπεριφοράς της και ένα χαρακτηριστικό της στοιχείο. Και η επιβίωση κάθε επιχείρησης δεν μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο από την παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών της, μα και από την ικανότητά της να ικανοποιήσει τους στόχους και τις ανάγκες των μελών της.

Ιστορικά διαμορφώθηκαν δύο θέσεις στο θέμα:

A) Η πρώτη θέση υποστηρίχθηκε στα δύο πρώτα στάδια ανάπτυξης της Οικονομικής των Επιχειρήσεων (1900-1930 και 1930-1960). Αυτή παραδέχεται σαν αποκλειστικό στόχο κάθε επιχείρησης τη «Μεγιστοποίηση του Κέρδους ή την Ελαχιστοποίηση της Ζημιάς». Αυτός ο μοναδικός στόχος καθορίζει και την επιχειρησιακή συμπεριφορά της.

Το κέρδος μόνος στόχος:

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή μόνο ο επιχειρηματίας είναι εκείνος, που καθορίζει την επιχειρησιακή συμπεριφορά και δράση της επιχείρησής του. Κανένας άλλος. Είναι ο μόνος φορέας της επιχείρησης και ο μόνος που αποφασίζει για τη δράση της επιχείρησής του. Η επιχείρηση και ο επιχειρηματίας της είναι ένα και το ίδιο. Ο επιχειρησιακός χώρος ταυτίζεται με τον επιχειρηματία, με ένα μόνο πρόσωπο. Είναι η περίπτωση της ατομικής επιχείρησης. Μα και στην εταιρική επιχείρηση το ίδιο συμβαίνει. Οι εταίροι είναι οι μοναδικοί φορείς, υπάρχει ενότητα στη δράση και ένας ο στόχος: Η Μεγιστοποίηση του κέρδους.

Ο επιχειρηματίας (ή οι εταίροι) γνωρίζει τα πάντα και αποφασίζει για όλα. Η πραγματοποίηση του στόχου (μεγιστοποίηση του κέρδους) εξασφαλίζει την υπόσταση και την επιβίωση της επιχείρησης. Είναι ο ιδεώδης καπιταλιστής επιχειρηματίας. Ο κερδομανής, που αγωνίζεται με κάθε τρόπο και μέσα να πραγματοποιήσει το μοναδικό στόχο της επιχείρησης. Αυτό είναι το υπόδειγμα: Έτσι οφείλει να συμπεριφερθεί κάθε επιχειρηματίας και επιχείρηση.

Αυτή είναι οι πρώτη θέση της Οικονομικής των επιχειρήσεων, που θέλει τον επιχειρηματία να γνωρίζει τα πάντα και να μπορεί να προβλέψει τα πάντα στον επιχειρησιακό χώρο που δρα. Η επιχείρηση θεωρείται σαν μια «οντότητα» (σύνολο) που παίρνει αποφάσεις και όπου ο ορθολογισμός βρίσκεται στην κορυφή της επιχειρηματικής πυραμίδας, δηλ. τον επιχειρηματία. Ο σκοπός της επιχείρησης είναι να μεγιστοποιήσει το κέρδος της με βάση τις συναλλαγές της – εισροές και εκροές – ανάμεσα στην επιχείρηση και την καταναλωτική αγορά. Ο επιχειρηματίας εκπροσωπεί ολόκληρη την επιχείρηση, είναι δική του. Τα άλλα μέλη της – το ανθρώπινο δυναμικό – κατατάσσονται στην κατηγορία της εργατικής δύναμης και θεωρούνται σαν μια εισροή, που οφείλει να συνδυαστεί ορθολογικά με την άλλη εισροή π.χ. πρώτες ύλες, μηχανήματα κλπ. με το μοναδικό σκοπό τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Είναι η θέση του Taylor, που θεωρεί το άτομο σαν μέσο για την παραγωγή, που δε διαφέρει από τα άλλα εργαλεία. Αυτό σήμερα είναι απαράδεκτο και το θεωρούμε βλασφημία !!!

Πάντως η κλασσική θεωρία της Οικονομικής των Επιχειρήσεων θεωρεί λογικό το μονοδιάστατο στόχο της μεγιστοποίηση του κέρδους. Η συμπεριφορά του επιχειρηματία είναι ταυτόσημη με εκείνη του οικονομικού ανθρώπου – HOMO OECONOMICUS – που παρουσιάζεται σαν ένα ολότελα λογικό όν, που κάνει λογικές επιλογές, για να πετύχει το σκοπό του. Αυτός ξέρει όλες τις πιθανές λύσεις, προβλέπει και κάνει την καλύτερη επιλογή με καλύτερη χρησιμότητα.

Οι προϋποθέσεις που τη στηρίζουν

Η διδασκαλία και η αποδοχή της θεωρία ότι η «Μεγιστοποίηση του Κέρδους» είναι ο μοναδικός στόχος κάθε επιχείρησης οφείλεται στο ότι:

α) τα κέρδη απεικονίζουν χρήμα – πλούτο και ο πλούτος – χρήμα είναι βασικό κίνητρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς στον επιχειρησιακό χώρο της κεφαλαιοκρατίας. Το χρήμα και ο πλούτος, που φέρνουν κέρδη, είναι δύναμη. Στον κόσμο της οικονομίας δεν υπάρχει οίκτος για κάθε οικονομική καταστροφή και φτώχεια. Τα κέρδη και ο πλούτος στην επιχειρηματική ζωή, είναι στοιχείο κοινωνικής δύναμης, μέσο κοινωνικού διαφορισμού και κοινωνικής ανόδου. Τα κέρδη, λοιπόν, φέρουν κοινωνική δύναμη και εξασφαλίζουν την επιβίωση της επιχείρησης και του επιχειρηματία μέσα στο κοινωνικό – οικονομικό περιβάλλον που δρα.

β) Τα κέρδη είναι ένα οικονομικό μέγεθος. Με τα κέρδη προσδιορίζεται η οικονομικότητα και αποτελεσματικότητα της επιχειρησιακής δράσης. Τα κέρδη απεικονίζουν και την κοινωνική επιδοκιμασία της και την αποδοχή της στο κοινωνικό της περιβάλλον και τη χρησιμότητά της. Η κοινωνία την αποδέχεται γι' αυτό και κερδίζει. Εξυπηρετεί άριστα το δόγμα της «ανάπτυξη δια του κέρδους» είτε «κέρδος δια της ανάπτυξης».

γ) Το πολιτικοκοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δρα, εκτιμά το χρήμα – πλούτο. Και ο επιχειρηματίας οφείλει να το έχει. Το κέρδος του δίνει αυτή τη δύναμη προσαρμογής του. Σε οικονομία - κοινωνία, που ο ανταγωνισμός είναι σκληρός και τραχύς, ο συμβιβασμός και η προσαρμογή, μια επιχειρησιακή

πραγματικότητα, τα κέρδη – χρήμα – πλούτος εξασφαλίζουν τη βιολογική επιβίωση κάθε επιχείρησης. Για αυτό θέλει τα κέρδη.

Αυτοί είναι οι λόγοι που έγινε αποδεκτή η θεωρία της «Μεγιστοποίησης του Κέρδους» στην Οικονομική των Επιχειρήσεων. Μόνο που σήμερα οι λόγοι που στηρίζουν την αποδοχή της «Μεγιστοποίησης του Κέρδους» σα μοναδικού στόχου κάθε επιχείρησης δεν ανταποκρίνονται στην επιχειρησιακή πραγματικότητα.

Οι λόγοι που την απορρίπτουν

Η επιστήμη της Οικονομικής των Επιχειρήσεων, σήμερα διδάσκει τους παρακάτω λόγους που απορρίπτουν το μονοδιάστατο του στόχου της μεγιστοποίησης του κέρδους:

α) Καμιά απόφαση στον επιχειρησιακό χώρο δεν απεικονίζει τις απόψεις ενός μόνο προσώπου, του επιχειρηματία. Κάθε απόφαση εκφράζει μια διεργασία, όπου συμμετέχει όλο το ανθρώπινο δυναμικό που εργάζεται στην επιχείρηση και έχει εξουσία και αρμοδιότητα να επιδράσει στη λήψη των αποφάσεων στον επιχειρησιακό χώρο. Η άποψη ότι ο επιχειρηματίας μόνος του αποφασίζει και είναι ο μοναδικός φορέας της επιχειρησιακής συμπεριφοράς δεν αποδεικνύεται στην πράξη αληθινή. Η επιχειρηματική δράση και η λήψη αποφάσεων σήμερα είναι ομαδική – συλλογική.

Ο σκοπός (ή οι σκοποί) από επιχείρηση σε επιχείρηση μπορεί να ποικίλει, αλλά όλες οι οργανωμένες επιχειρήσεις βασίζονται στην αποτελεσματική ομαδική λειτουργία, για την ικανοποιητική επίτευξη των οποιονδήποτε στόχων

μπορεί να έχουν. Η ομαδική, η συλλογική δράση, που ισχύει σήμερα στη λήψη επιχειρησιακών αποφάσεων, απορρίπτει το μόνο σκοπό της μεγιστοποίησης του κέρδους, που κατά βάθος θέλει ο επιχειρηματίας.

β) Η άποψη ότι ο επιχειρηματίας γνωρίζει τα πάντα και αποφασίζει για όλα, αμφισβητείται. Η ανθρώπινη συμπεριφορά και περισσότερο η επιχειρησιακή συμπεριφορά, δεν μπορεί να καθοριστεί. Τα πάντα ρέουν, κινούνται. Τα πάντα είναι πιθανά και τίποτα σίγουρο. Για αυτό και η ενημέρωση και πληροφοριοδότηση είναι ένα βασικό στοιχείο κάθε επιχείρησης.

γ) Η θέση της θεωρίας της μεγιστοποίησης του κέρδους, ότι μόνο ο επιχειρηματίας δρα ορθολογικά και αυτή απορρίπτεται. Η εμπειρία διδάσκει ότι δεν δρα πιο ορθολογικά στον επιχειρησιακό χώρο ένα άτομο, από μια ομάδα ανθρώπων. Οι φυσικές ικανότητες της διάνοησης κάθε ατόμου είναι περιορισμένες. Για αυτό δεν είναι σε θέση να γνωρίζει τα πάντα για τον επιχειρησιακό χώρο μέσα στον οποίο δρα. Με την ομάδα εργασίας, ο ένας συμπληρώνει τον άλλο, για τη λήψη ορθολογικών επιχειρησιακών αποφάσεων. Αυτό γίνεται σήμερα.

Β) Η δεύτερη θέση υποστηρίχθηκε και υποστηρίζεται από την Τρίτη γενιά της Οικονομικής των Επιχειρήσεων (1960 μέχρι σήμερα): Είναι πολλοί οι στόχοι κάθε επιχείρησης και ένας από αυτούς είναι και η μεγιστοποίηση του κέρδους.

Η επιστήμη και η εμπειρία έχουν καταλήξει ότι η επιχείρηση είναι ένα ανοικτό κοινωνικό παραγωγικό σύστημα, όπου δρουν διάφορες κοινωνικές ομάδες. Κάθε ομάδα έχει τους δικούς της στόχους που θέλει να υλοποιήσει. Δεν είναι μόνος του ο επιχειρηματίας. Αυτός είναι ένα στοιχείο από τα πολλά στοιχεία της σημερινής πραγματικότητας μέσα στην επιχείρηση. Μέσα στην επιχείρηση δρουν κοινωνικές ομάδες με αντίθετα συμφέροντα. Η αντίθεση συμφερόντων είναι έκδηλη π.χ. ο επιχειρηματίας θέλει να εργάζεται το προσωπικό της επιχείρησης πολλές ώρες την ημέρα και να πληρώνεται με χαμηλά μεροκάματα. Το προσωπικό θέλει, αντίθετα, υψηλά μεροκάματα και λίγες ώρες εργασίας.

Έτσι υπάρχει η πολυμορφία των στόχων. Η σύγκρουση είναι συνηθισμένο φαινόμενο στον επιχειρησιακό χώρο. Για αυτό υπάρχει η ανάγκη να βρεθεί κάποιος κοινός στόχος, που να ενώνει τα άτομα σε μια κοινή προσπάθεια. Αυτός είναι η θέληση να επιβιώσει η επιχείρηση. Με τη δική της επιβίωση εξασφαλίζεται η επιβίωση του επιχειρηματία και του προσωπικού. Μα σε καμία περίπτωση αυτό, δε θα γίνει σε βάρος της μια ομάδας συμφερόντων. Τα άτομα επιδιώκουν μεγαλύτερη συμμετοχή στη διανομή του οικονομικού αποτελέσματος. Το ίδιο και ο επιχειρηματίας. Οφείλει να βρεθεί κάποιος συμβιβασμός. Αναζητούν τη χρυσή τομή και αυτή είναι : Η επιχείρηση να προσφέρει τα προϊόντα της, που τα ζητάει η κατανάλωση, για να καλύπτονται οι ανάγκες της κοινωνίας και να ικανοποιεί μαζί και τις ανάγκες των μελών των διάφορων κοινωνικών ομάδων, που δρουν μέσα στον επιχειρησιακό χώρο

της. Π.χ. ο επιχειρηματίας (που ζητάει υψηλά κέρδη και επιχειρηματικό μισθό για την οργάνωση και διοίκηση της επιχείρησης), η τεχνοδομή – τα στελέχη της επιχείρησης (που ζητάει υψηλή αμοιβή - υψηλή αμοιβή, υψηλή παραγωγικότητα, κοινωνική αναγνώριση – συμμετοχή στα κέρδη), χρηματοδότες (υψηλοί τόκοι), πελάτες (καλές τιμές αγαθών, άριστη ποιότητα, καλοί όροι διάθεσης), προμηθευτές (ικανοποιητικές τιμές πρώτων υλών, ευνοϊκοί όροι διάθεσης), κράτος (δίκαιη φορολογία, κοινωνικές ασφαλίσσεις, παροχές) κλπ.

Αυτές οι ομάδες ανθρώπων δρουν στον επιχειρησιακό χώρο και ασκούν δυναμική και ενεργό επίδραση στη λήψη αποφάσεων και στην επιχειρησιακή συμπεριφορά. Έτσι από τη μεριά της κοινωνίας υπάρχει η απαίτηση να προσφέρει η επιχείρηση απρόσκοπτα και σε συνέχεια τα καλά αγαθά της που θα καλύψουν τις ανάγκες της κοινωνίας και από τη μεριά των ομάδων που δρουν στον επιχειρησιακό χώρο της (επιχειρηματίας, εργατικό δυναμικό, υπάλληλοι, χρηματοδότες, πελάτες, προμηθευτές, συνεργάτες) υπάρχει το αίτημα της «δίκαιης διανομής» του οικονομικού αποτελέσματος, ώστε να ικανοποιηθούν οι στόχοι τους με το εισόδημά τους να καλύψουν τις ανάγκες τους.

Με άλλα λόγια, τελικός στόχος της επιχείρησης είναι: ο εφοδιασμός του περιβάλλοντος της με τα αγαθά ή τις υπηρεσίες της (εκροές) και η ικανοποίηση των προσωπικών στόχων των ομάδων που δρουν στο χώρο της επιχείρησης.

Έτσι το κέρδος είναι ένα μόνο μέγεθος μεταξύ των πολλών που απεικονίζουν άλλους στόχους εξίσου βασικούς για την επιβίωση της επιχείρησης.

Έτσι διαμορφώθηκαν οι πιο κάτω στόχοι κάθε επιχείρησης, που ανταποκρίνονται στη σύγχρονη επιχειρησιακή πραγματικότητα:

1. Κέρδη (αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους ή αρχή του μετριασμένου κέρδους)
2. Οικονομικότητα – Αποτελεσματικότητα (αρχή της ελαχιστοποίησης της ζημιάς και μείωση του κόστους παραγωγής)
3. Αύξηση του κύκλου εργασιών της
4. Ρευστότητα και οικονομική ανεξαρτησία
5. Ανάπτυξη του επιχειρησιακού δυναμικού
6. Αύξηση της φήμης και της πελατειακής βάσης
7. Μόρφωση και εκπαίδευση προσωπικού
8. Σύγχρονη τεχνολογία
9. Καλές ανθρώπινες και δημόσιες σχέσεις και κοινωνική παραδοχή της
10. Κοινωνική και πολιτική δύναμη
11. Δίκαιη αμοιβή εργασίας
12. Λογικό ωράριο (40ωρο τη βδομάδα των 5 ημερών) εργασίας
13. Επιδίωξη κύρους
14. Απόκτηση γοήτρου
15. Επικράτηση στην αγορά κ.α.

Άλλοι ερευνητές μιλάνε για οικονομικούς (κέρδη, επέκταση) και μη οικονομικούς στόχους (επιδίωξη κύρους και γοήτρου). Άλλοι λένε ότι αρχικός σκοπός κάθε επιχειρηματικού οργανισμού είναι η ικανοποίηση του καταναλωτή, με ένα κέρδος που κυμαίνεται μέσα στα όρια που θέτουν οι νομικές και κοινωνικές συνήθειες. Και αυτό είναι το μετριασμένο κέρδος.

Έτσι επικρατεί η αρχή του μετριασμένου κέρδους. Το μέγεθος πάντως μιας επιχείρησης επιδρά πάνω στους στόχους της και στην επιχειρησιακή συμπεριφορά της.

Στη μικρή επιχείρηση είναι πιο έντονη η επιδίωξη οικονομικών στόχων και ο ατομιστικός χαρακτήρας των στόχων της, σαν έκφραση της κερδομανίας του επιχειρηματία της ή των εταίρων της (αρχή μεγιστοποίησης του κέρδους). Αντίθετα στη μεγάλη επιχείρηση είναι πιο έντονη η παρουσία των μη οικονομικών στόχων και η τάση να ταυτιστεί η επιχειρησιακή συμπεριφορά της με τους στόχους του κοινωνικού συνόλου. Και αυτό γιατί η κοινωνία βλέπει με πολύ κριτική και αρνητική διάθεση κάθε δραστηριότητά της, που επιδιώκει τη μεγιστοποίηση του κέρδους της.

Η πολυμορφία των στόχων

Τα πορίσματα των ερευνών πάνω στους στόχους που επιδιώκει σήμερα μια επιχείρηση, σαν παραγωγική κοινωνική οργάνωση, είναι πολύ διαφωτιστικά:

Η μεγιστοποίηση του κέρδους δεν είναι πια ο μοναδικός στόχος κάθε επιχείρησης. Αντίθετα τονίζεται ζωηρά το πολυδιάστατο των στόχων, κατά το οποίο κάθε επιχείρηση επιδιώκει ταυτόχρονα να ικανοποιήσει πολλούς

στόχους. Με την πραγμάτωση των στόχων της θέλει να πετύχει την επιβίωση και την ανάπτυξη της. Η έννοια της ανάπτυξης είναι μια φυσιολογική διαδικασία που συνδέεται με την ίδια τη φύση κάθε μορφής ζωής. Το φυτό αναπτύσσεται, το ζώο αναπτύσσεται, ο άνθρωπος αναπτύσσεται. Κατ' αυτόν τον τρόπο αναπτύσσεται και η οικονομία και τα κύτταρα της, οι επιχειρήσεις.

Ανασταλτικό για την εφαρμογή σαν του μοναδικού στόχους της αρχής της μεγιστοποίησης του κέρδους είναι:

α) Οι περισσότερες επιχειρήσεις έχουν σαν βασικό στόχο το κέρδος, μα δεν τολμούν να το εκδηλώσουν. Το κοινωνικό περιβάλλον δεν ανέχεται πια την έκδηλη κερδομανία.

β) Οι άνθρωποι που εργάζονται μέσα στην επιχείρηση και αυτός ο επιχειρηματίας, δεν υιοθετούν τη συμπεριφορά για μεγιστοποίηση του κέρδους, γιατί πιστεύουν ότι η επιχείρηση έχει υποχρέωση και ευθύνη απέναντι στο κοινωνικό σύνολο. Ο σύγχρονος άνθρωπος είναι, όπως τον αποκαλεί ο Riesman, «έξω-κατευθυνόμενος». Η συμπεριφορά του ρυθμίζεται από τους συνανθρώπους του. Το βασικό του ιδεώδες είναι η προσαρμογή του στο σύνολο. Έχει αποκτήσει αυτό που θα ονομάζαμε αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.

Και ακόμα ο άνθρωπος κοινωνικοποιήθηκε. Εκείνοι που διοικούν έχουν συνείδηση της κοινωνικής ευθύνης τους. Σκοπός τους γίνεται όχι μόνο να κερδίσουν χρήμα με κάθε τρόπο, αλλά να εκπληρώσουν σωστά την κοινωνική

αποστολή τους. Ο αριβισμός και η άκρατη κερδομανία και ο παραμερισμός κάθε ανθρωπιάς αντιβαίνουν στη σημερινή κοινωνική ηθική.

Αυτό σημαίνει την προσφορά των αγαθών της, σε σταθερά λογικές τιμές που περιέχουν λογικό κέρδος. Προσφέρει η Επιχείρηση προϊόντα καλής ποιότητας σε λογικές τιμές, που της δίνουν μετριασμένο κέρδος. Τις διέπει η αρχή του «μέτριου κέρδους».

γ) Η επιχείρηση επιδιώκει βέβαια το κέρδος, μα θέλει και να διευρύνει τις εργασίες της, να εξασφαλίσει καλή φήμη και πελατεία, να διασφαλίσει το επιχειρησιακό της δυναμικό, την αυτοτέλειά της και την επιβίωσή της. Αυτά όλα θέλουν ανάλογη επιχειρησιακή συμπεριφορά, που δε συμφωνεί με τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Η πολυμορφία αυτή των στόχων της επιχείρησης διαπιστώθηκε και στη χώρα μας σε σχετική έρευνα.

δ) Τα μεγάλα κέρδη της επιχείρησης προκαλούν μεγάλη φορολογία. Η πράξη έχει κακή πείρα από αυτό. Η υψηλή προοδευτική φορολογία περιορίζει την επιθυμία μεγιστοποίησης του κέρδους. Πάντως η πιθανότητα για ένα μεγάλο κέρδος είναι ίση με την πιθανότητα για μεγάλη ζημιά. Δημιουργούν πρόσθετη φορολογία, ανταγωνιστές, απεργίες κ.α.

ε) Τα υψηλά κέρδη υποκινούν το εργατικό δυναμικό σε απαιτήσεις για αύξηση της αμοιβής της εργασίας και κοινωνική αναταραχή στον επιχειρησιακό χώρο. Δημιουργούν το αίσθημα της αδικίας και απαιτούν πιο δίκαιη διανομή των κερδών της επιχείρησης. Και οι εργαζόμενοι είναι μια κοινωνική ομάδα μέσα στην κοινωνική οργάνωση της επιχείρησης, που αδικείται. Η απεργία και ο

παραγωγική κοινωνική οργάνωση, όπως και η κοινωνία της και οφείλει να προγραμματίσει στόχους που αποδέχεται το κοινωνικό της αυτό περιβάλλον. Η επιχειρησιακή συμπεριφορά της οφείλει να είναι τέτοια που να εξασφαλίζει την επιβίωσή της μέσα στην κοινωνία που δρα.

1.5 Οι ομάδες συμφερόντων στην επιχείρηση

Η επιχειρησιακή συμπεριφορά και η πολιτική της επιχείρησης διαμορφώνεται κάτω από την επίδραση των ομάδων συμφερόντων που δρουν μέσα στον επιχειρησιακό χώρο. Αυτές είναι:

1. Ο επιχειρηματίας που ζητάει υψηλά κέρδη, εξασφάλιση της διοίκησής του, ασφάλιση της περιουσίας του και αύξησή της.
2. Η τεχνοδομή που επιδιώκει υψηλή αμοιβή, κοινωνική αναγνώριση, συμμετοχή στα κέρδη, εξουσία και αρμοδιότητες.
3. Οι χρηματοδότες που απαιτούν υψηλό τόκο και ασφάλεια για το κεφάλαιό τους.
4. Οι προμηθευτές που απαιτούν ικανοποιητικές τιμές για τα προϊόντα τους, σίγουρη πληρωμή τους και εξασφάλιση διάθεσης των προϊόντων τους.
5. Οι πελάτες που ζητούν ικανοποιητικές τιμές διάθεσης των προϊόντων της επιχείρησης, ευνοϊκούς όρους πληρωμής και καλή εξυπηρέτησή τους.

6. Το εργατικό δυναμικό που απαιτεί δίκαιο μισθό, συμμετοχή στα κέρδη, συνδιαχείριση – συνδιοίκηση της επιχείρησης, αναγνώριση του έργου που προσφέρει και ολική και κοινωνική ασφάλιση.
7. Το Κράτος και οι άλλοι οργανισμοί που απαιτούν εισφορές και φόρους κ.α.

Όλες αυτές οι ομάδες επιδρούν για να ληφθεί η απόφαση για τη διαμόρφωση των στόχων της επιχείρησης.

1.6 Κατηγορίες των Επιχειρήσεων

Οι επιχειρήσεις – οικονομικές μονάδες ανέρχονται σε εκατομμύρια στην παγκόσμια οικονομία. Σε κάθε εθνική οικονομία δρουν εκατοντάδες χιλιάδες επιχειρήσεις. Για να μελετηθούν ορθολογικά κατατάσσονται σε ομάδες με βάση ορισμένα κριτήριά τους π.χ. ανάλογα με το αντικείμενο ενασχόλησής τους, ανάλογα με το φορέα τους, ανάλογα με το σκοπό τους, ανάλογα με το μέγεθός τους κλπ. Αυτές είναι:

A) Οι επιχειρήσεις ανάλογα με το αντικείμενο ενασχόλησής τους

Οι επιχειρήσεις ανάλογα με το αντικείμενο της επιχειρησιακής τους δράσης, δηλαδή ανάλογα με τον κλάδο της οικονομικής δραστηριότητας τους, διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

Σύμφωνα με την κλασική διαίρεση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων - που χρησιμοποιήθηκε συστηματικά από τους M. Allen, G.B. Fisher & Colin Clark - διακρίνονται σε πρωτογενείς, δευτερογενείς και τριτογενείς. Έτσι έχουμε επιχειρήσεις – οικονομικές μονάδες που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, το δευτερογενή τομέα παραγωγής και τον τριτογενή τομέα παραγωγής.

Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Στον πρωτογενή τομέα παραγωγής ανήκουν όλες οι επιχειρήσεις που η απασχόλησή τους είναι να αποσπούν από τη φύση τα υλικά που προσφέρουν η γη, η θάλασσα και η ατμόσφαιρα ή τις πρώτες ύλες ή τα αγαθά άμεσης κατανάλωσης. Σε αυτές περιλαμβάνονται: οι γεωργικές, αλιευτικές, δασοκομικές, θηρευτικές, κτηνοτροφικές, μελισσοκομικές, μεταλλευτικές κλπ. επιχειρήσεις. Μπορεί να πει κανείς ότι στον πρωτογενή τομέα της παραγωγής ανήκουν οι δραστηριότητες αγροτικής μορφής. Ο πρωτογενής τομέας είναι ακόμη παραδοσιακός και παίζει και σήμερα ουσιαστικό ρόλο στη διατροφή, την ενδυμασία, την κατοικία και γενικά στην κάλυψη των βασικών αναγκών του ανθρώπου. Ο πρωτογενής τομέας θεωρείται μεσαιάς τεχνικής προόδου.

Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Στο δευτερογενή τομέα παραγωγής ανήκουν όλες οι οικονομικές μονάδες που η απασχόλησή τους είναι να επεξεργάζονται, μεταποιούν, κατεργάζονται, μετατρέπουν και εξευγενίζουν τις πρώτες ύλες του πρωτογενούς, κυρίως, τομέα, ώστε να καταστούν αυτές χρησιμοποιήσιμες και αναλώσιμες με τη

μορφή αγαθών ή υπηρεσιών, για να καλύψουν τις ανάγκες τους οι άνθρωποι.

Ο δευτερογενής τομέας περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες με μεγάλη επενέργεια της τεχνικής προόδου. Η τεχνική είναι ο μεγάλος βοηθός εδώ.

Δίχως τεχνολογία δεν μπορεί να υπάρξει δευτερογενής τομέας παραγωγής.

Γενικά η βιομηχανική παραγωγή σήμερα είναι ασύγκριτα μεγαλύτερη της παραγωγής προ ολίγων δεκαετιών. Έτσι μεταξύ 1937 και 1956 υπερδιπλασιάστηκε, μεταξύ 1913 και 1956 τετραπλασιάστηκε και από το 1955 μέχρι σήμερα δεκαπλασιάστηκε (περίπου). Η αυτοματοποίηση και η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών πολλαπλασίασε την αποτελεσματικότητα των επιχειρησιακών αποφάσεων και την παραγωγικότητα της βιομηχανίας. Η τεχνολογία είναι πια σήμερα ο μεγάλος βοηθός του ανθρώπου.

Εδώ ανήκει η χειροτεχνία, η βιοτεχνία και κυρίως η Βιομηχανία. Πρακτικά ο δευτερογενής τομέας δεν είναι άλλος από το βιομηχανικό τομέα κάθε εθνικής οικονομίας π.χ. βιομηχανία ειδών διατροφής, βιομηχανία ποτών, καπνοβιομηχανία, υφαντικές βιομηχανίες, βιομηχανίες υποδήσεως και ενδυμασίας, βιομηχανίες ξύλου, επίπλου, χάρτου, εκτυπώσεις, εκδόσεις, βιομηχανίες δέρματος, γουναρικών, χημικές βιομηχανίες, ηλεκτρισμός κ.α.

Στη βιομηχανία χρησιμοποιούνται οι μηχανές και γενικά η τεχνολογία, σαν κύρια μέσα παραγωγής. Η επικράτηση και η επιβίωση της στηρίζεται στην τεχνική και οργανωτική πρόοδο και πωλεί τα αγαθά της στην Αγορά.

Στη βιοτεχνία χρησιμοποιούνται τα εργαλεία και η τέχνη, σαν κύρια μέσα παραγωγής και τα αγαθά της πωλεί σε ορισμένους γνωστούς πελάτες.

Τριτογενής τομέας παραγωγής

Στον τριτογενή τομέα της παραγωγής ανήκουν όλες οι επιχειρήσεις που απασχολούνται με την εξυπηρέτηση της κατανάλωσης και την παροχή κάθε φύσης υπηρεσίας. Περιλαμβάνει για παράδειγμα το εμπόριο, τη διοίκηση, την εκπαίδευση, τα ελεύθερα επαγγέλματα, τις μεταφορές, τον τουρισμό, τα τραπεζικά ιδρύματα, τις ασφαλιστικές εταιρείες, τα νοσοκομεία, τα θέατρα, τον κινηματογράφο, το ραδιόφωνο, την τηλεόραση, τα ταχυδρομεία, τις επικοινωνίες κλπ. Είναι οι επιχειρήσεις που προσφέρουν τις ανέσεις και τις πολυτέλειες της ζωής μας.

B) Οι επιχειρήσεις ανάλογα με το φορέα τους

Οι επιχειρήσεις διακρίνονται ανάλογα με το φορέα τους σε:

- ↓ Ιδιωτικές
- ↓ Δημόσιες και
- ↓ Μικτές

Η σημασία της διάκρισης αυτής είναι πρόδηλη. Γιατί ανάλογα με το φορέα της, κάθε επιχείρηση λειτουργεί, οργανώνεται και διοικείται διαφορετικά.

Ιδιωτικές: Φορέας τους είναι ιδιώτης ή ιδιώτες. Για αυτό διακρίνονται σε ατομικές, εταιρικές και συλλόγους και συλλογικές επιχειρήσεις.

Η ατομική επιχείρηση ανήκει σε ένα ορισμένο άτομο. Σε έναν επιχειρηματία, συνήθως, κεφαλαιούχο. Είναι καθαρά προσωπικής γιατί ταυτίζεται απόλυτα με το πρόσωπο του επιχειρηματία της.

Η ατομική επιχείρηση έχει τη δική της οργάνωση. Τη διοικεί ο ίδιος επιχειρηματίας κατά τον οικονομικότερο τρόπο. Κατά τη θεωρία του φιλελευθερισμού, οι επιχειρηματίες εξασφαλίζουν κέρδη επειδή συνδυάζουν τους συντελεστές της παραγωγής κατά τον «οικονομικότερο» τρόπο. Επιδιώκοντας το ατομικό τους κέρδος αυξάνουν επίσης και την αποτελεσματικότητα του παραγωγικού συστήματος. Αντίθετα ο επιχειρηματίας που δεν εργάζεται καλά και πουλάει ακριβά προϊόντα κακής ποιότητας χάνει την πελατεία του και οδηγείται σε πτώχευση και σε καταστροφή. Αν παράγει ένα νέο προϊόν που ζητάει η κατανάλωση, αποκομίζει μεγάλα κέρδη.

Ο Α. Σμιθ μας χάρισε την αθάνατη διατύπωση με τη φράση ότι το άτομο «καθοδηγείται από ένα αόρατο χέρι στο να προάγει ένα σκοπό που δεν είναι μέρος των προθέσεων του...» δηλαδή επιδιώκει το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα με τη μικρότερη δυνατή θυσία (έξοδα). Έτσι η ατομική επιχείρηση παρουσιάζει οικονομία στα έξοδα ίδρυσης, οργάνωσης, λειτουργίας και διοίκησης. Τη διοικεί μόνος του. Την οργανώνει, συνήθως, μόνος του. Εργάζεται μόνος του όταν είναι μικρή και εποπτεύει μόνος του το προσωπικό της, όταν μεγεθυνθεί κάπως. Αν γίνει μεγάλη επιχείρηση με πόνο παραχωρεί τη διοίκηση σε υπαλλήλους του. Πάντως είναι ευκίνητη και υπάρχει δυνατότητα ταχύτατης λήψης αποφάσεων και προσαρμογής στο περιβάλλον.

Η εταιρική επιχείρηση: Αυτή διακρίνεται σε προσωπικές εταιρίες (π.χ. ομόρρυθμη εταιρία, απλή ετερόρρυθμη εταιρία, συμμετοχική εταιρία) και σε κεφαλαιούχες εταιρίες (π.χ. ετερόρρυθμες εταιρίες με μετοχές, ανώνυμες εταιρίες, εταιρίες περιορισμένης ευθύνης).

Προσωπικές εταιρίες είναι:

- ↳ Η ομόρρυθμη εταιρία: Αυτή είναι η κατ' εξοχήν προσωπική εταιρία. Οι εταίροι – δύο ή και περισσότεροι – ευθύνονται αλληλέγγυα και απεριόριστα για τα χρέη της εταιρίας.

Αλληλέγγυα ευθύνη υπάρχει όταν κάθε εταίρος ευθύνεται με όλη την περιουσία του (εταιρική και ατομική) για τα χρέη της εταιρίας. Αυτό σημαίνει ότι, αν η εταιρία τεθεί σε εκκαθάριση και η περιουσία της δεν επαρκέσει, για να ικανοποιηθούν οι δανειστές της (πιστωτές, τράπεζες, συν/κες για πληρωμή), αυτοί μπορούν να στραφούν κατά της προσωπικής περιουσίας των εταίρων, για να ικανοποιηθούν.

- ↳ Η ετερόρρυθμη εταιρία (απλή): Αυτή δημιουργείται και απαρτίζεται από δύο είδη εταίρων: Ένας (ή περισσότεροι) εταίρος που ευθύνεται αλληλέγγυα και απεριόριστα για τα χρέη της εταιρίας (ομόρρυθμος εταίρος ή ομόρρυθμοι) και ένας (ή περισσότεροι) που ευθύνεται περιορισμένα μέχρι του ποσού εισφοράς του (ετερόρρυθμος εταίρος).

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ετερόρρυθμης εταιρίας είναι το περιορισμένο της ευθύνης των ετερόρρυθμων εταίρων της. Για αυτό

πολλοί καθηγητές του Εμπορικού Δικαίου καλούν του ετερόρρυθμους εταίρους απλούς δανειστές – κεφαλαιοδότες – χρηματοδότες της, που κερδοσκοπούν δίχως να διακινδυνεύσουν ολόκληρη την περιουσία τους. Για αυτό και η νομοθεσία απαγορεύει στους ετερόρρυθμους εταίρους να την εκπροσωπούν και να είναι διαχειριστές της. Ακόμη δεν επιτρέπει να περιληφθεί το όνομά τους στην επωνυμία της εταιρίας. Αν μπει, τότε γίνονται εταίροι ομόρρυθμοι και ευθύνονται αλληλέγγυα και απεριόριστα για τα χρέη της.

- ⊕ Η συμμετοχική (αφανής) εταιρία: Αυτή ουσιαστικά δεν είναι εταιρία. Είναι μια «επ' ευκαιρία συνεμπορία». Δεν έχει υπόσταση για τους τρίτους. Υπάρχει μόνο σαν εταιρία για τους «εταίρους» της. Ονομάζεται και αφανής, γιατί δεν υπάρχει επωνυμία της ούτε καταστατικό της δημοσιεύεται, δεν έχει κατοικία, δεν πτωχεύει. Απλά και μόνο δύο άτομα συμφωνούν να διενεργήσουν μια ή περισσότερες πράξεις και να μοιράσουν τα κέρδη τους.

Κεφαλαιουχικές εταιρίες είναι:

- ⊕ Η ετερόρρυθμη εταιρία με μετοχές. Η «κατά μετοχάς ετερόρρυθμος εταιρία» τοποθετείται στο Δίκαιο μεταξύ της ετερόρρυθμης (απλής) και της ανώνυμης εταιρίας. Σε αυτή το εταιρικό κεφάλαιο που αντιστοιχεί στους ετερόρρυθμους εταίρους (ετερόρρυθμο εταιρικό κεφάλαιο) κατανέμεται σε μετοχές μεταβιβάσιμες. Κάθε ετερόρρυθμος εταίρος δίνει

το χρήμα του και παίρνει μετοχές που μπορεί να τις πωλήσει σε όποιον θέλει και όποτε θέλει. Με λίγα λόγια ο προσωπικός δεσμός δεν είναι σταθερός.

- ✦ Η ανώνυμη εταιρία. Αυτή είναι απρόσωπη εταιρία, τυπικά. Η συνεργασία των ατόμων – προσώπων είναι κεφαλαιακού χαρακτήρα και όχι προσωπικού. Το κεφάλαιό της διαιρείται σε ισότιμα μερίδια, τις μετοχές. Η μετοχή ενσωματώνει τα εταιρικά δικαιώματα. Εκείνος που έχει τις μετοχές, έχει και τα αντίστοιχα εταιρικά δικαιώματα. Το ίδιο και τις ευθύνες. Η ευθύνη περιορίζεται μέχρι το ποσό της μετοχής. Τη μετοχή μπορεί να την πουλήσει. Για αυτό λένε ότι ο άνθρωπος – μέτοχος εκπροσωπεί τις μετοχές του στην ανώνυμη εταιρία. Έτσι το κεφάλαιο (μετοχικό ή εταιρικό κεφάλαιο αποπροσωποποιείται και αποκτά ιδιαίτερη λειτουργικότητα. Ο κεφαλαιούχος της είναι απλός μέτοχος. Και ο μέτοχος με λίγες μόνο μετοχές είναι μέτοχος αμέτοχος της διοίκησής της. Στη θέση του ατομικού επιχειρηματία-κεφαλαιούχου εμφανίζεται ο επιχειρηματίας που χρησιμοποιεί ξένα κεφάλαια. Είναι ο manager που διοικεί την ανώνυμη εταιρία. Η ανώνυμη εταιρία έγινε μια ένας θεσμός της ελεύθερης κεφαλαιοκρατίας. Είναι τέκνο της και μαζί δημιουργός της. Το έργο της ήταν γόνιμο και δημιουργικό. Η βιομηχανική επανάσταση και σήμερα η τεχνολογική επανάσταση είναι πραγματικότητες χάρη, κυρίως, στην Ανώνυμη Εταιρία. Θεωρείται το υψηλότερο επίτευγμα της ατομιστικής Οικονομίας.

- ↓ Η εταιρία περιορισμένης ευθύνης. Η εταιρία περιορισμένης ευθύνης αποτελείται από δύο ή περισσότερα πρόσωπα, που ευθύνονται μόνο μέχρι την εταιρική τους μερίδα. Η εταιρία όμως, ευθύνεται απεριόριστα, με την περιουσία της, για τα χρέη της. Συνδυάζει τα πλεονεκτήματα της ομόρρυθμης και της ανώνυμης εταιρίας.
- ↓ Συλλογικές οικονομικές μονάδες. Στις συλλογικές ιδιωτικές οικονομικές μονάδες ανήκουν οι συνεταιρισμοί και οι Ενώσεις και τα άλλα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.
- ↓ Ο Συνεταιρισμός. Ο συνεταιρισμός είναι μια μορφή εταιρίας. Είναι μια ελεύθερη συνεργασία φτωχών, συνήθως, ατόμων που με την ένωσή τους, στο συνεταιρισμό, θέλουν να βελτιώσουν τους οικονομικούς και πολιτιστικούς όρους της ζωής τους. Περίφημος είναι ο συνεταιρισμός των Αμπελακίων, που έκανε πλούσιου όλους τους Αμπελακιώτες (λειτούργησε από το 1780 ως το 1830 με αντικείμενο την παραγωγή και εξαγωγή στην Ευρώπη κόκκινων νημάτων εξαιρετικής ποιότητας). Τιμή για εμάς τους Έλληνες καθώς ήταν ο πρώτος συνεταιρισμός που ιδρύθηκε και λειτούργησε στον κόσμο.

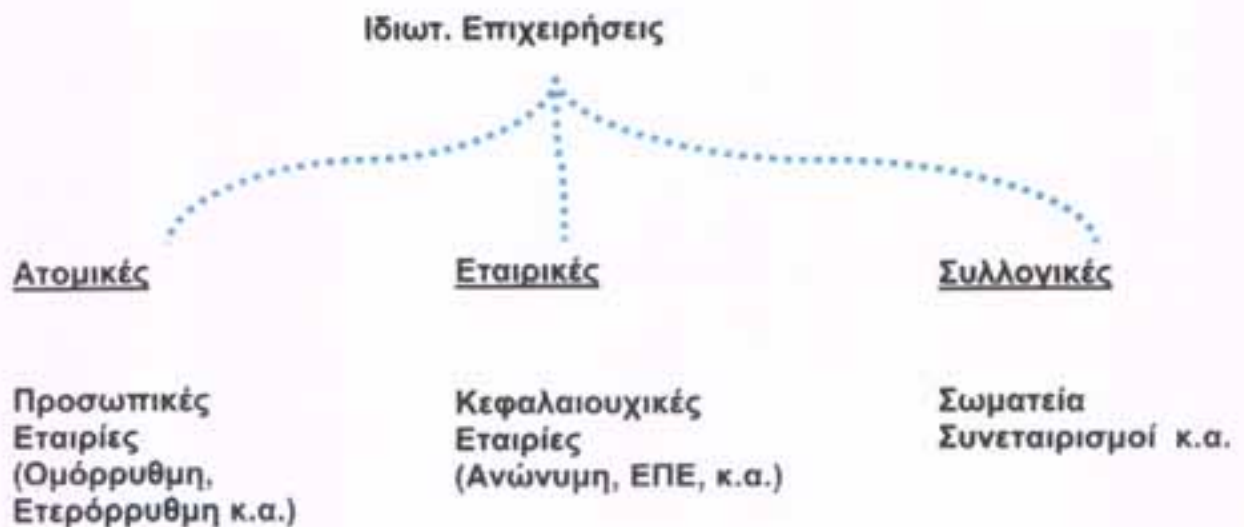
Τα γνωστά είδη συνεταιρισμών είναι:

- Ο πιστωτικός συνεταιρισμός
- Ο παραγωγικός συνεταιρισμός
- Ο καταναλωτικός συνεταιρισμός
- Ο αστικός και αγροτικός συνεταιρισμός

Οι συνεταιρισμοί γεννήθηκαν με τη διάδοση του πνεύματος του «συνεργατισμού» και από την ανάγκη για επιβίωση των ανθρώπων που είναι οικονομικά και κοινωνικά αδύνατοι. Με το συνεταιρισμό υπερασπίζονται τα συμφέροντά τους.

Ο Γεωργικός συνεταιρισμός είναι ιδιότυπη εταιρία που αποτελείται από πρόσωπα που απασχολούνται με τη γεωργία, έχει μεταβλητό κεφάλαιο και αριθμό μελών και αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση της ιδιωτικής τους οικονομίας, με την ισότιμη συνεργασία και την αμοιβαία βοήθεια. Αποβλέπει ακόμη στην εξύψωση του κοινωνικού, επαγγελματικού και πολιτιστικού επιπέδου των μελών του. Γεωργικοί συνεταιρισμοί είναι και οι αλιευτικοί, κτηνοτροφικοί, πτηνοτροφικοί, μελισσοκομικοί, σηροτροφικοί και δασικοί, καθώς και οι συνεταιρισμοί αγροτικής βιοτεχνίας και οικοτεχνίας.

Σχηματικά η διάρθρωση των Ιδιωτικών Επιχειρήσεων είναι η παρακάτω:

Δημόσιες Επιχειρήσεις: Το Δημόσιο – το Κράτος, σήμερα έχει και αυτό τις δικές του επιχειρήσεις. Τις επιχειρήσεις της Κρατικής Οικονομίας.

Αυτές μπορεί να είναι π.χ. εθνικοποιημένες επιχειρήσεις, αυτονομημένες διοικητικές υπηρεσίες, Νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και επιχειρήσεις που προήλθαν από τις επενδύσεις της Κρατικής Οικονομίας, για την κατάργηση της ανεργίας και την επιτυχία της πλήρους απασχόλησης. Το Κράτος σήμερα επηρεάζει και ελέγχει κάθε πλευρά της ζωής του πολίτη του.

Σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις, καταβάλλεται προσπάθεια βελτίωσης της παραγωγικότητας και αποδοτικότητας των δημόσιων επιχειρήσεων, των κρατικών υπηρεσιών και άλλων φορέων της Κρατικής Οικονομίας. Για αυτό το λόγο πολλές φορές εφαρμόζονται και ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια π.χ. η αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους, η αρχή της ελαχιστοποίησης της ζημιάς κλπ. Παραδείγματα τέτοιων επιχειρήσεων της Κρατικής Οικονομίας (δηλ. που ιδιοκτήτης είναι το Κράτος, οι Δήμοι και οι Κοινότητες και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου) που εμφανίζονται σαν αποκεντρωμένες δημόσιες υπηρεσίες και αυτόνομοι οργανισμοί είναι ενδεικτικά τα εξής:

Αποκεντρωμένες δημόσιες υπηρεσίες – επιχειρήσεις:

Το Εθνικό Τυπογραφείο, το Κρατικό ενεχυροδανειστήριο, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων κ.α.

Αυτόνομοι οργανισμοί – επιχειρήσεις:

Το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, τα Επιμελητήρια (Εμποροβιομηχανικά κ.α.), ο Εθνικός Οργανισμός Καπνού, ο Οργανισμός Βάμβακος, η Δ.Ε.Η., η Ε.Ρ.Τ., ο Ε.Ο.Τ., ο Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων, ο Ο.Σ.Ε., ο Ο.Λ.Π., η Δ.Ε.Θ., τα εργοστάσια Ζάχαρης και άλλοι οργανισμοί που ουσιαστικά είναι επιχειρήσεις της Κρατικής Οικονομίας. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν επίσης τα Δημόσια Σχολεία, τα Πανεπιστήμια, τα ΚΑΤΕΕ, τα Νοσοκομεία, τα Γηροκομεία, τα Βρεφοκομεία κ.α.

Η αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων, η μεγιστοποίηση του εθνικού εισοδήματος και αριστοποίηση της καθόλου οργάνωσης της οικονομικής παραγωγικής λειτουργίας, γίνεται πλέον τόσο από την ιδιωτική οικονομία, όσο και από την Κρατική οικονομία.

Επίσης μια άλλη διάκριση που γίνεται μεταξύ των Δημοσίων επιχειρήσεων είναι η εξής:

Οι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκουν τα κέρδη, αλλά ξεχωρίζουν από αυτές της ιδιωτικής οικονομίας.

Οι εξισωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες για κοινωνικούς λόγους απλά καλύπτουν τα έξοδα λειτουργίας τους.

Οι επιχορηγούμενες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν χαμηλές τιμές προσφέροντας κοινωνικό έργο και για να καλύψουν το κόστος λειτουργίας τους επιχορηγούνται από το Κράτος.

Μικτές Επιχειρήσεις: Στις μικτές επιχειρήσεις συμμετέχουν τόσο το Κράτος όσο και ιδιώτες. Η συμμετοχή αυτή γίνεται κατά διάφορους τρόπους και αναλογία συμμετοχής.

Είναι μια ενδιάμεση μορφή οργάνωσης μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής επιχείρησης.

Η οργάνωση ποικίλει. Οι τρόποι συμμετοχής της κρατικής οικονομίας στην περιουσία και τη διοίκησή τους είναι πολλοί. Για παράδειγμα μικτή επιχείρηση οργανώνεται σαν ανώνυμη εταιρία και ένα μέρος από της μετοχές της κατέχει το Δημόσιο (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Ο.Τ.Ε. κ.α.). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι και η Τράπεζα της Ελλάδος. Το Κράτος της ξεχώρισε το προνόμιο της έκδοσης χρήματος, όμως διορίζει το Διοικητή και τον Υποδιοικητή της και συμμετέχει στη διανομή των κερδών της. Ακόμη η Τράπεζα της Ελλάδος μεριμνά για τη διαφύλαξη των εσόδων της κρατικής οικονομίας και τη διεξαγωγή των πληρωμών της. Παλαιότερα είχε το καθήκον να προστατεύει την ομαλή νομισματική σταθερότητα και να καταπολεμά τον πληθωρισμό, σήμερα όμως αυτός ο ρόλος έχει διαφοροποιηθεί λόγω Ο.Ν.Ε.

Γενικά οι μικτές επιχειρήσεις έχουν τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας, όπου το κράτος συμμετέχει συνήθως στη διοίκησή τους, στο κεφάλαιο και στη διανομή των κερδών τους.

Οι μικτές επιχειρήσεις πάντως απολαμβάνουν κατά κανόνα τα ευεργετήματα των επιχειρήσεων της Κρατικής Οικονομίας και για αυτό αποκαλούνται και ευρύτερος Δημόσιος τομέας.

Η σχηματική απεικόνιση τις διαίρεσης των μορφών των επιχειρήσεων γενικά είναι η εξής:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Οι επιχειρήσεις και το περιβάλλον τους

Η επιχείρηση στο χώρο που ιδρύθηκε, δρα και ζει, προσπαθεί να πραγματοποιήσει του προγραμματισμένους στόχους της, με την ορθολογική εφαρμογή της οικονομικής αρχής: να χρησιμοποιήσει άριστα τους παραγωγικούς πόρους της και να προσφέρει άριστης ποιότητα προϊόντα, στο περιβάλλον της, για να καλύψουν οι άνθρωποι τις ανάγκες τους και να πετύχει και ένα μετριασμένο κέρδος και να πραγματοποιήσει τις επιδιώξεις των ομάδων που δρουν μέσα της (π.χ. επιχειρηματίας, τεχνοδομή, εργατικό δυναμικό, πελάτες, προμηθευτές, χρηματοδότες, κρατική οικονομία, κ.α.).

Τις εισροές της τις προσφέρει στο περιβάλλον της. Και αυτός είναι ο βασικός λόγος της ύπαρξής της. Έτσι το περιβάλλον επιδρά πάνω στη ζωή της επιχείρησης και η επιχείρηση με τη δράση της επιδρά στο περιβάλλον της. Για αυτό το λόγο η επιχείρηση έχει ονομαστεί «ανοιχτό παραγωγικό κοινωνικό σύστημα».

Για την καλύτερη κατανόηση της αλληλεπίδρασης αυτής θα εξετάσουμε τη θεωρία της «Γενικής Θεωρίας των Συστημάτων».

του. Η αποφυγή έχει σαν προορισμό την εξασφάλιση της οργάνωσης, των ορίων και τελικά της «ταυτότητας» του συστήματος. Γιαυτό, τόσο η δεκτικότητα όσο και η αποφυγή είναι και οι δύο ζωτικές ιδιότητες της ανάπτυξης, της οργάνωσης και της ικανότητας για επιβίωση του ζωντανού συστήματος.

Η ενέργεια π.χ. που εισάγεται σε ένα σύστημα μπορεί να πάρει διάφορες μορφές .

Για παράδειγμα το κύτταρο του ανθρώπινου σώματος εισάγει οξυγόνο από το αίμα, το σώμα εισάγει οξυγόνο και τροφή από τον εξωτερικό κόσμο δηλ. το περιβάλλον. Ο άνθρωπος εισάγει στοιχεία πληροφορίας για τα γύρω γεγονότα. Ο άνθρωπος εισάγει στοιχεία πληροφορίας για τα γύρω γεγονότα.

Τα μέλη μιας επιχείρησης εισάγουν στοιχεία πληροφόρησης για λογαριασμό της επιχείρησης με σκοπό να εντοπίσουν τα προβλήματα, να πάρουν ορισμένες αποφάσεις, να καταρτίσουν κανονισμούς οργάνωσης και λειτουργίας και να ασκήσουν τον έλεγχο. Η συμπεριφορά όλων των ζωντανών συστημάτων, σύμφωνα με την τελεολογική έννοια, μπορεί να θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί κάποιο σκοπό. Ένα φυτό π.χ. ζει και αναπτύσσεται όταν υπάρχουν αρκετές θρεπτικές ουσίες και φως. Για αυτό ο σκοπός του μπορεί να εκφραστεί με βάση τις ανταλλαγές με το φυσικό του περιβάλλον και την προσαρμογή του σε ορισμένες καταστάσεις του περιβάλλοντος αυτού. Έτσι το φυτό «είναι» ή «γίνεται αυτό που είναι». Μα ο άνθρωπος σύστημα, ακολουθεί επίσης και τη διαδικασία που οδηγεί στο να γίνει αυτό που δεν είναι. Για αυτό και το μέλλον του δημιουργείται. Δεν είναι αποτέλεσμα μιας πορείας εξέλιξης. Ένας π.χ.

αποφασίζει να σπουδάσει και να γίνει οικονομολόγος, από μία οικογένεια αγροτών. Για αυτό οργανώνει τον εαυτό του και χρησιμοποιεί το περιβάλλον του με τον τρόπο που να πετύχει το στόχο του. Ένας από τους αδερφούς του αποφασίζει να γίνει γιατρός και ο τρίτος να μείνει στα χωράφια της οικογένειας. Όλοι τους χρησιμοποίησαν το περιβάλλον τους με τον τρόπο που να πετύχουν το σκοπό τους. Ένα τέτοιο σύστημα καλείται τελεσπικό.

Πάντως, για να επιβιώσουν τα συστήματα – τελεολογικά και τελεσπικά -, χρησιμοποιούν τη γνώση. Η χρησιμοποίηση της γνώσης είναι σαν μια κατανάλωση πληροφοριών. Αυτές δραστηριοποιούν τις ικανότητες του συστήματος στην επιτυχία του σκοπού του και την επιβίωση.

Όσον αφορά την επιχείρηση που μας ενδιαφέρει, αυτή έχει μια οργάνωση με σκοπό την τροποποίηση της μορφής της και της δομής της σε σχέση με το δοσμένο περιβάλλον της. Έχει μια εκλογικευμένη υπόσταση, σαν μια τεχνητή ανθρώπινη οργάνωση. Το περιβάλλον της δεν είναι «φυσικό», αλλά φτιαγμένο από τον άνθρωπο και την κοινωνία του π.χ. η οικονομία (καπιταλιστική ή σοσιαλιστική), η τεχνολογία, ο ανταγωνισμός των άλλων ανθρώπων και επιχειρήσεων, η πολιτική κατάσταση, η κυβέρνηση, η φορολογία, η κοινή γνώμη κλπ.

Έτσι, κάθε επιχείρηση οφείλει, για να επιβιώσει, να προσαρμοστεί στο περιβάλλον της και επίσης να προσαρμόσει το περιβάλλον στον εαυτό της, για να πετύχει μια βιώσιμη και αποτελεσματική κατάσταση σχέσεων αλληλεπίδρασης και ανάπτυξης. Με άλλα λόγια, η επιχείρηση, σαν ανοιχτό

σύστημα, βρίσκεται σε συνεχή «επικοινωνία» με το περιβάλλον της. Και αυτό απαιτεί πληροφόρηση. Και οι σωστές και ορθολογικές αποφάσεις είναι συνέπεια της σωστής πληροφόρησης. Η τεχνολογία μας βοηθάει σε αυτό : Γνώση και Πληροφορίες.

Γενικά, η επιτυχία ή η αποτυχία μιας επιχείρησης, που αποτελεί και είναι ένα ζωτικό σύστημα, είναι αποτέλεσμα του ιδιαίτερου τρόπου που χρησιμοποιεί αυτή, για να λάβει υπ' όψη το περιβάλλον της. Αυτό αποδεικνύεται συγκριτικά με μια άλλη επιχείρηση που έλαβε υπ' όψη το περιβάλλον της με τον ίδιο ή διαφορετικό τρόπο και πέτυχε ή απέτυχε να επιβιώσει. Η γνώση και η ορθή πληροφόρηση θα τη βοηθήσουν σε αυτό.

2.3 Η Επιχείρηση – Σύστημα

2.3.1 Ανατομία επιχείρησης

Σαν σύστημα χαρακτηρίζεται μια ολότητα, με καθορισμένη συμπεριφορά, που αποτελείται από μέρη – στοιχεία, τα οποία βρίσκονται σε δυναμική αλληλεξάρτηση μεταξύ τους. Ή πιο απλά: Είναι ένα σύμπλεγμα από στοιχεία σε αλληλεπίδραση.

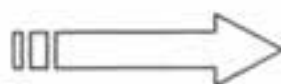
Η ολότητα αυτή – το σύστημα και τα διάφορα στοιχεία της ή υποσυστήματα, έχουν συμπεριφορά που κατευθύνεται σ' ένα στόχο – σκοπό. Έτσι, για να κατανοηθεί ένα σύστημα, απαιτείται η μελέτη των στοιχείων ή υποσυστημάτων

του και ο τρόπος λειτουργίας του. Αυτό γίνεται όπως σε ένα ζωντανό οργανισμό: με ανατομική εξέταση των μερών που συγκροτούν το σύστημα π.χ. επιχείρηση και τη φυσιολογία του, δηλ. τη λειτουργία του.

Με την ανατομική μελέτη του συστήματος π.χ. επιχείρηση καθορίζονται τα στοιχεία του. Όλα τα στοιχεία του βρίσκονται σε δυναμική αλληλεξάρτηση και συγκροτούν μια οργανική ολότητα. Παράδειγμα μια επιχείρηση – σύστημα.

Ανατομικά αναλύεται σε συστήματα, αν η επιχείρηση χαρακτηριστεί υπερσύστημα:

1. Σύστημα εφοδιασμού
2. Σύστημα παραγωγής
3. Σύστημα διάθεσης
4. Σύστημα χρηματοδότησης
5. Σύστημα προσωπικού
6. Σύστημα ανάπτυξης προϊόντων
7. Σύστημα διοίκησης κλπ.

Υπερσύστημα - Επιχείρηση

Τα συστήματα στη συνέχεια αναλύονται ανατομικά:

Σύστημα marketing

1. Υποσύστημα πωλήσεων
2. Υποσύστημα διανομής

3. Υποσύστημα διαφήμισης
4. Υποσύστημα έρευνας marketing
5. Υποσύστημα υποσυστημάτων

Σύστημα προσωπικού

1. Υποσύστημα πρόσληψης
2. Υποσύστημα καθορισμού αμοιβής
3. Υποσύστημα πρόνοιας
4. Υποσύστημα έρευνας προσωπικού
5. Υποσύστημα καλών ανθρώπινων σχέσεων

Ρίχνοντας μια ματιά πιο ανατομικά μέσα σε υποσύστημα έχουμε το εξής:

Υποσύστημα καθορισμού αμοιβής – παράδειγμα –

1. Ανάλυση έργου – εργασίας
2. Καθορισμός προτύπων
3. Χρονομέτρηση
4. Υπολογισμός αμοιβής
5. Καταβολή αμοιβής εργασίας κλπ.

Αν η επιχείρηση σαν ολότητα τη μελετήσουμε μέσα στο περιβάλλον της (επιχείρηση, καταναλωτική αγορά, άλλες επιχειρήσεις, κυβέρνηση, νομοθεσία, φορολογία, τεχνολογία, οικονομία, κλπ.) τότε αυτή αποτελεί ένα τμήμα ή

στοιχείο του περιβάλλοντός της. Έτσι την ολότητα – επιχείρηση τη βλέπουμε εδώ, σαν επιχείρηση – σύστημα.

Το σύστημα έχει δομή, λειτουργίες, εξέλιξη. Τα φυσικά συστήματα του φυτικού και ζωικού βασιλείου έχουν ένα κύκλο ζωής. Τα τεχνητά π.χ. η επιχείρηση, μπορεί να διαγράψουν ένα κύκλο ζωής και να χαθούν π.χ. μαζί με τον επιχειρηματία τους ή να μείνουν αιώνια με την ορθολογική τους οργάνωση και τη δυναμική προσαρμογή τους στις αλλαγές του περιβάλλοντός τους. Τα τμήματα της επιχείρησης έχουν το δικό τους στόχο. Μαζί όλοι απαρτίζουν τον κοινό στόχο της που είναι ο εφοδιασμός του περιβάλλοντος της με τα αγαθά ή τις υπηρεσίες της και η ικανοποίηση των ατομικών στόχων των μελών των ομάδων, που δρουν στο χώρο της επιχείρησης (π.χ. εταιρών – που θέλουν υψηλά κέρδη, εξασφάλιση κεφαλαίων και διοίκηση και έλεγχός της – τεχνοδομή δηλ. στελέχη της – που επιδιώκουν εξουσία, κοινωνική προβολή και υψηλό μισθό, ανθρώπινο δυναμικό που θέλει δίκαιη αμοιβή, αναγνώριση, μονιμότητα, συμμετοχή στη διοίκησή της, χρηματοδότες που θέλουν υψηλό τόκο και πιστωτική επιφάνεια, προμηθευτές που θέλουν το χρήμα τους και καλή τιμή στις πρώτες ύλες τους, πελάτες που θέλουν χαμηλή τιμή στα αγαθά της, άριστη ποιότητα και καλούς όρους πληρωμής, το Κράτος που θέλει φόρους, δασμούς και εισφορές κλπ, όλοι αυτοί δρουν μέσα στο χώρο της επιχείρησης).

2.3.2 Ιδιότητες του συστήματος επιχείρηση

Αυτό το σύστημα επιχείρηση χαρακτηρίζεται από ορισμένες ιδιότητες, που απεικονίζουν τη λειτουργία του και τη φυσιολογία του. Αυτές ήδη τις γνωρίζουμε και είναι οι εξής:

Η επιχείρηση είναι ανοιχτό σύστημα: αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση έχει άμεση σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης με το περιβάλλον της. Αυτό απεικονίζεται με τις εισροές και τις εκροές της. Παίρνει από αυτό εισροές και δίνει σε αυτό εκροές (αγαθά και υπηρεσίες της) Οι εισροές και οι εκροές απεικονίζουν τη λειτουργία της.

Η επιχείρηση είναι ζωντανό δυναμικό σύστημα: Αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση επηρεάζει το περιβάλλον και επηρεάζεται από το περιβάλλον της. Αυτό απεικονίζεται στην επιχειρηματική της συμπεριφορά. Με τις εισροές της – παραγωγικοί πόροι της, πρώτες ύλες, τεχνολογία – και τις εκροές της – προϊόντα ή υπηρεσίες της. Οι εκροές – εισροές δείχνουν την εξωτερική δυναμικότητα της επιχείρησης. Η παραγωγική διαδικασία της δείχνει την εσωτερική δυναμικότητά της. Η εσωτερική και εξωτερική δυναμικότητά της δείχνει τη φυσιολογία της.

Η επιχείρηση είναι πολύπλοκο σύστημα: αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση είναι πολύ πιο πολύπλοκη από ότι γενικότερα περιγράφεται. Έχει αποδειχθεί πόσο δύσκολη, αν όχι αδύνατη είναι η μελέτη και η περιγραφή ενός συστήματος –

επιχείρησης – αντικειμένου του εμπειρικού κόσμου σε όλη του την έκταση. Το ίδιο όπως δύσκολο είναι να μελετηθεί η λειτουργία του εγκεφάλου του ανθρώπου και αυτή η συμπεριφορά ενός ατόμου που δρα στην οικονομική λειτουργία του κόσμου μας. Ακόμη λοιπόν πιο δύσκολα μπορεί να δούμε τη φυσιολογία της επιχείρησης που μέσα της δρουν ομάδες ανθρώπων. Μερικά παραδείγματα ομάδων που δρουν στο χώρο της είναι:

- Επιχειρηματίες
- Στελέχη Διοίκησης
- Εργάτες
- Χρηματοδότες
- Προμηθευτές, Πελάτες κλπ.

Στο σύστημα δρουν τα υποσυστήματα:

- Τεχνολογίας και μεθόδων παραγωγής
- Ανθρώπινου δυναμικού
- Εγκαταστάσεων
- Πρώτων υλών
- Ενέργειας
- Πληροφοριών κλπ.

Αυτά αποτελούν την πολύπλοκη δομή του συστήματος – επιχείρησης.

Η συμπεριφορά της επιχείρησης είναι τελεολογική: αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση έχει μια καθορισμένη συμπεριφορά για να πετύχει το στόχο ή τους στόχους της, όπου ήδη αναφερθήκαμε. Γεγονός που εξηγεί και δικαιολογεί την ύπαρξη της επιχείρησης. Και αυτοί οι σκοποί της βασικά είναι:

Η προσφορά αγαθών και υπηρεσιών στο περιβάλλον της (εκροές) και

Η ικανοποίηση των στόχων που επιδιώκουν τα μέλη της, τα οποία δρουν μέσα στον επιχειρησιακό της χώρο.

2.4 Διακρίσεις του περιβάλλοντος

Τα περιβάλλον της επιχείρησης διακρίνεται σε:

- Φυσικό – Οικολογικό περιβάλλον
- Οικονομικό περιβάλλον
- Τεχνολογικό περιβάλλον
- Κοινωνικό περιβάλλον
- Πολιτικό – Νομοθετικό περιβάλλον

Ας μελετήσουμε καθένα τους ξεχωριστά σε σχέση προς τις αλληλεπιδράσεις, αλληλεξαρτήσεις, επιρροές, διασυνδέσεις και την επικοινωνία της επιχείρησης με το κάθε περιβάλλον. Όλα μαζί αποτελούν το γενικό της περιβάλλον.

2.4.1 Φυσικό – Οικολογικό περιβάλλον

Το περιβάλλον μέσα στο οποίο δρα η επιχείρηση αποτελεί κανονιστικό στοιχείο της επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Αυτό έχει ήδη τονισθεί αρκετά και επανειλημμένα. Το φυσικό πρώτα – πρώτα περιβάλλον. Αυτό καθορίζει και το είδος της επιχείρησης και τους κανόνες που θα εφαρμόσει κατά τη δράση της. Η σημασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι καταφανής και καθοριστική ειδικότερα στις επιχειρήσεις που ανήκουν στις δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα παραγωγής. Ο χώρος (φυσικό περιβάλλον) μέσα στο οποίο δρα ο άνθρωπος αποτελεί ένα βασικό παράγοντα διαμόρφωσης της οικονομίας. Η μορφή του χώρου (ορεινός χώρος, μεσόγειος, παράλιος, πετρώδης, βαλτώδης, χώρος με πλούσιο υπέδαφος, αρδευόμενος με νερά, ποταμών, λιμνών ή υπόγειων κλπ) και το κλίμα καθορίζουν τη ζωή του ανθρώπου. Από το κυνήγι ζουν οι ορεσίβιοι, από την αλιεία εκείνοι που ζουν κοντά στη θάλασσα και τις λίμνες, από αυτοφυείς καρπούς ζουν οι δασόβιοι, και από την καλλιέργεια της γης εκείνοι που ζουν σε γόνιμη γη, από την κτηνοτροφία εκείνοι που ζουν σε στέπες και λιβάδια κ.α.

Χαρακτηριστικά δίνουμε ένα παράδειγμα:

Κάποιος επιθυμεί να εκμεταλλευτεί ένα ποταμόπλοιο. Για αυτό το σκοπό επιλέγει τον Πηνειό ποταμό της Θεσσαλίας. Ο συγκεκριμένος όμως ποταμός δεν είναι πλωτός. Το φυσικό αυτό περιβάλλον αποκλείει την πραγμάτωση αυτής της επιχείρησης.

Ένα δεύτερο παράδειγμα:

Ένας αγρότης που κατοικεί στην ορεινή περιοχή της Πίνδου αποφασίζει να επενδύσει τα κέρδη του από το λαχείο σε μια μεγάλη έκταση χιλίων στρεμμάτων. Μα θέλει αυτή η γη να είναι ένα μόνο μεγάλο χωράφι. Τέτοιο όμως χωράφι δεν υπάρχει. Υπάρχουν χιλιάδες μικρά χωραφάκια. Έτσι η επιχείρησή του είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Για αυτό το λόγο αποφασίζει να οργανώσει μια μεγάλη επιχείρηση δασοκομίας. Αυτή πέτυχε. Η Πίνδος είναι κατάφυτη και με δένδρα ξυλείας τέτοια που επιτρέπουν τη δασοκομία και το εμπόριο ξυλείας, ξύλων που είναι περιζήτητα.

Ένα τρίτο παράδειγμα:

Οι μεγάλοι πολιτισμοί δημιουργήθηκαν στις εκβολές μεγάλων ποταμών π.χ. Νείλος, Ευφράτης, κ.α. και κατά μήκων ποταμών όπως ο Ρήνος, ο Δούναβης, Αξιός, Πηνειός κ.α.

Γενικά το φυσικό περιβάλλον εκφράζει τις εξωτερικές συνθήκες που επικρατούν και κάτω από τις οποίες δρα ένα σύστημα – επιχείρηση. Για αυτό κάθε επιχείρηση οφείλει να προσαρμοστεί στο φυσικό της περιβάλλον. Σε περίπτωση που δεν μπορεί, το βιολογικό της τέρμα είναι αναπόφευκτο. Δεν επιβιώνει. Πεθαίνει, όπως τα μεγαθήρια (δεινόσαυροι) των γεωλογικών εποχών, που εξαφανίστηκαν γιατί δεν πρόλαβαν να προσαρμοστούν στο νέο φυσικό περιβάλλον.

Αυτές είναι οι οικολογικές επιδράσεις.

Σήμερα μεγάλο πρόβλημα έχει ανακύψει σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος από την τεχνολογική ανάπτυξη και τη μόλυνση που προκαλεί σε αυτό η βιομηχανία και τα απόβλητά της κλπ.

Το εντυπωσιακό είναι ότι το Σύνταγμα της Ελλάδος προέβλεψε για την προστασία του περιβάλλοντος. Στο άρθρο 24 παρ. 1 ορίζει: «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Το Κράτος υποχρεούται να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά μέτρα προς διαφύλαξη αυτού».

Από την ερμηνεία της παραγράφου αυτής προκύπτει ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Ακόμη τονίζεται ότι πρέπει να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά μέτρα και κατά συνέπεια το βάρος της προστασίας πέφτει περισσότερο στην πρόληψη του κακού και όχι στην καταστολή του. Φυσικά δεν αποκλείονται και τα κατασταλτικά μέτρα, αλλά θεσπίζονται από άλλες νομικές διατάξεις.

Γενικά οι νόμοι επιβάλλουν στις βιομηχανίες να παίρνουν τα επιβαλλόμενα μέτρα προς αποφυγή μόλυνσης της ατμόσφαιρας και της ρύπανσης του περιβάλλοντος. Η ρύπανση είναι από τα σοβαρότερα κοινωνικά δεινά της εποχής μας. Έτσι, ενώ όλοι είμαστε υπέρ της οικονομικής ανάπτυξης που φέρνει μαζί της η εκβιομηχάνιση, από την άλλη μεριά οι βιομηχανίες και οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις καταστρέφουν το φυσικό περιβάλλον, τα καυσαέρια των εργοστασίων και των αυτοκινήτων μολύνουν την ατμόσφαιρα, τα απόβλητα ρυπαίνουν τα νερά των ποταμών, των λιμνών και τη θάλασσα, οι

εκκωφαντικοί θόρυβοι των εργοστασίων και των μεταφορικών μέσων έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία των κατοίκων. Όλα αυτά αποτελούν σημαντική επιβάρυνση της κοινωνίας, είναι κοινωνικό κόστος που η αγορά αδυνατεί να ενσωματώσει στο κόστος της ιδιωτικής επιχείρησης και στις τιμές.

Το Κράτος λοιπόν παρεμβαίνει.

2.4.2. Οικονομικό περιβάλλον

Το οικονομικό περιβάλλον της επιχείρησης είναι η εθνική οικονομία πρώτα και έπειτα η κοινωνική οικονομία – παγκόσμια οικονομία μέσα στην οποία δρα. Και η κοινωνική οικονομία είναι η συστηματοποιημένη προσπάθεια μιας ανθρώπινης κοινωνίας, για να εφοδιαστεί με αγαθά και υπηρεσίες και με αυτά να καλύψει τις ανάγκες της. Η προσπάθεια αυτή διέπεται από την οικονομική αρχή η επίτευξη του μέγιστου αποτελέσματος με τη μικρότερη θυσία-προσπάθεια ή η άριστη χρησιμοποίηση των παραγωγικών πόρων της κοινωνίας. Κάθε επιχείρηση αποτελεί ένα κύτταρο αυτής της κοινωνικής οικονομίας. Και αυτό το κύτταρο της εθνικής οικονομίας κάθε χώρα σκοπό ύπαρξης έχει μόνο, να παράγει αγαθά και υπηρεσίες, για να ικανοποιούν με αυτά τα αγαθά τις ανάγκες τους οι άνθρωποι και να ικανοποιεί μαζί τους στόχους των μελών της, που δρουν στον επιχειρηματικό της χώρο (επιχειρηματίας, ανθρώπινο δυναμικό, πελάτες, προμηθευτές κλπ).

Αυτή η επιχείρηση, λοιπόν, δεν μπορεί να είναι ένα «απομονωμένο νησί». Ανεξάρτητα από τη θέληση των ανθρώπων της, που τη δημιούργησαν, αυτή υπάρχει και δρα στο γύρω οικονομικό της περιβάλλον. Και αυτό είναι η Αγορά. Είναι η τοπική αγορά, η αγορά της τοπικής οικονομίας. Η εθνική αγορά, η αγορά μιας χώρας και η παγκόσμια Αγορά, η αγορά του κόσμου όλου. Και όταν λέμε Αγορά εννοούμε το χώρο που προσφέρονται και ζητούνται τα αγαθά. Κάθε μια από τις αγορές αυτές αποτελεί ιδιαίτερο περιβάλλον μέσα στο οποίο κινείται η επιχείρηση και από το οποίο επηρεάζεται στη διαμόρφωση της επιχειρησιακής συμπεριφοράς της και πάνω στο οποίο επιδρά και προσπαθεί να το επηρεάσει και προς το οποίο οφείλει να προσαρμοστεί, για να επιβιώσει.

Η συναλλακτική αγορά

Η επιχείρηση στη συναλλακτική αγορά εμφανίζεται με τις εισροές της: αγορά παραγωγικών πόρων από το περιβάλλον της π.χ. πρώτες ύλες. Αυτούς του επεξεργάζεται και τους κάνει να έχουν μεγαλύτερη χρησιμότητα, για να καλύψουν τις ανάγκες τους οι άνθρωποι. Οι εισροές μετατρέπονται σε εκροές: αγαθά, προϊόντα ή υπηρεσίες κατάλληλες για την ικανοποίηση αναγκών. Κάθε επιχείρηση οφείλει να παράγει τα αγαθά εκείνα που ζητούν οι καταναλωτές. Γιατί οι καταναλωτές είναι οι τελικοί αγοραστές των προϊόντων, αλλά και αυτοί που εξασφαλίζουν τους μισθούς και τα κέρδη για τους εργαζόμενους και τους εργοδότες. Τα κέρδη και η ευημερία των εργαζομένων έχουν σαν αποτέλεσμα τα κέρδη και την ευημερία του καταναλωτή, με τη μορφή φθηνών προϊόντων

χάρη στη μαζική παραγωγή. Αυτή, απλά, είναι η αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση επιχείρησης και οικονομικού περιβάλλοντος.

Μεγάλη σημασία έχει ο χώρος της συναλλακτικής αγοράς και το πλήθος των καταναλωτών. Μεγάλος χώρος και μεγάλος αριθμός ανθρώπων, δίνει μεγάλες δυνατότητες πληθοπαραγωγής και διάθεσης των προϊόντων. Έτσι άρχισε η έρευνα και ανάλυση της συναλλακτικής αγοράς. Κατά αυτόν τον τρόπο και με αυτές τις ανάγκες δημιουργήθηκε ο γνωστός σε όλους πλέον ειδικός κλάδος, το marketing. Και αυτό γιατί η γνώση της αγοράς με επιστημονικά κριτήρια έχει τεράστια σημασία, για να καταρτισθούν τα προγράμματα της επιχειρησιακής συμπεριφοράς της λειτουργίας εφοδιασμού και της λειτουργίας διάθεσης.

Για την επιβίωσή της, μέσα στο οικονομικό περιβάλλον της, βασική συνθήκη είναι η χρησιμοποίηση της γνώσης. Η χρησιμοποίηση της γνώσης μπορεί να θεωρηθεί σαν κατανάλωση «πληροφοριών» που δραστηριοποιούν τις ικανότητες του συστήματος – επιχείρησης για την επιτυχία του σκοπού του . Το marketing προσφέρει την έγκυρη γνώση της ζήτησης προϊόντων, τις απαιτήσεις της αγοράς για νέα προϊόντα κλπ. Καθώς και τη γνώση των πηγών ανεφοδιασμού της με παραγωγικούς πόρους. Το marketing θα διαπιστώσει την ύπαρξη ανταγωνιστών της και των υποκατάστατων προϊόντων της. Η γνώση αυτή θα αναγκάσει την επιχείρηση να αναπροσαρμόσει την επιχειρησιακή συμπεριφορά της και τα προγράμματα της παραγωγής, για να επιβιώσει στις νέες συνθήκες. Και ακόμη θα πληροφορηθεί για τη συγκυρία. Αν υπάρχει π.χ. ύφεση ή άνθηση ή ένταση της άνθησης ή ακόμα και

οικονομική κρίση. Μάλιστα σήμερα υπάρχουν στις αναπτυγμένες χώρες ειδικά ινστιτούτα που παρακολουθούν τη διαδρομή της οικονομίας και ειδοποιούν σχετικά τις κυβερνήσεις και τους ενδιαφερόμενους για τις αναμενόμενες εξελίξεις, ώστε να λάβουν τα μέτρα τους.

Η γνώση είναι μια βασική ανάγκη για την επιβίωση της επιχείρησης.

Η αγορά εργασίας

Αγορά εργασίας καλείται ο τόπος που πραγματοποιείται η συναλλαγή μίσθωσης εργασίας ως και η σχέση μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας.

Στο παρελθόν, έγραψε ο Taylor, τα πρωτεία τα είχε ο άνθρωπος, στο μέλλον θα προηγηθεί το σύστημα. Και έτσι για τον Taylor το μόνο που απομένει είναι «να πάρουμε τον ένα άνθρωπο μετά τον άλλο και να τους εκπαιδεύσουμε με τη βοήθεια ενός ικανού δασκάλου στη νέα εργατική πρακτική μέχρι που να εργάζονται συνέχεια και μηχανικά – από συνήθεια – σύμφωνα με τους επιστημονικούς νόμους». Και η αύξηση των μισθών που δίνει η επιστημονική αυτή μέθοδος έχει ένα κοινωνικοψυχολογικό αποτέλεσμα και κάνει τους εργαζόμενους όχι μόνο περισσότερο οικονομικούς, αλλά καλύτερους ανθρώπους από κάθε άποψη. Για αυτό, σύμφωνα με τον Taylor, πρέπει να μπορεί ο εργαζόμενος να υπολογίζει τα επιτεύγματά του στο τέλος κάθε ημέρας, έτσι ώστε να βελτιώνεται καθημερινά. Ο καταμερισμός εργασίας απλοποιεί την εργασία και έχει σαν αποτέλεσμα περισσότερη και καλύτερη δουλειά με την ίδια προσπάθεια.

Για αυτό στις αναπτυγμένες χώρες και ιδιαίτερα στη Γερμανία, λειτουργούν μέσα σε κάθε μεγάλη επιχείρηση ειδικά σχολεία, όπου σπουδάζουν τη δουλειά τους οι εργαζόμενοι. Μάλιστα, στην όλη επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευση οι μαθητές – σπουδαστές φοιτούν δύο μέρες σε κοινά σχολεία και τις άλλες τρεις μέρες εφαρμόζουν πρακτικά τις γνώσεις τους στους χώρους εργασίας π.χ. εργοστάσια, επιχειρήσεις και γραφεία. Η παιδεία είναι προσαρμοσμένη στην οικονομική λειτουργία.

Γενικά δεν υπάρχει – δυστυχώς ή ευτυχώς – πρόβλημα για το ανθρώπινο δυναμικό. Στις καπιταλιστικές χώρες υπάρχει υψηλό ποσοστό ανεργίας και έτσι κάθε επιχείρηση έχει τη δυνατότητα επιλογής του απαραίτητου προσωπικού της.

Η αγορά εργασίας πάντα δείχνει επάρκεια και η προσφορά εργασίας είναι σχεδόν πάντα μεγαλύτερη από τη ζήτηση. Εποχιακά μπορεί να υπάρξει έλλειψη μιας ειδικότητας εργαζομένων. Αλλά με τη γνώση και τον προγραμματισμό της κάθε επιχείρηση μπορεί να έχει το κατάλληλο προσωπικό, για να πραγματοποιήσει την επιχειρησιακή συμπεριφορά και τους στόχους της.

Πάντως οφείλει κανείς να τονίσει ότι ανάμεσα στην επιχείρηση και στο προσωπικό της υπάρχει μια δυσαρμονία: ο McGregor αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «ο μέσος άνθρωπος έχει μια έμφυτη αντιπάθεια για τη δουλειά και θα την αποφύγει αν το μπορεί». Μα έχει και τις ανάγκες του. Τις

φυσικές και τις κοινωνικές του ανάγκες. Και για να τις ικανοποιήσει, έχει ανάγκη χρήματα και θα αναγκαστεί να εργαστεί.

Η σημερινή διοίκηση επιχειρήσεων επιχειρεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες του ανθρώπου – φυσικές ή κατώτερες ανάγκες του – με ευεργετήματα π.χ. υπερωριακή αμοιβή, συμμετοχή στα κέρδη, διακοπές κλπ. Αυτές όμως ήδη έχουν ικανοποιηθεί. Δεν είναι πια βασικά κίνητρα. Σήμερα έντονα υπάρχουν οι κοινωνικές – ανώτερες – ανάγκες του εργαζομένου ανθρώπου:

Όπως είναι η ανάγκη να ανήκει κάπου, να έχει σχέσεις και να γίνεται αποδεκτός, η φιλία και η αγάπη καθώς και οι εγωιστικές του ανάγκες για αυτοεκτίμηση (ανάγκη για αυτοσεβασμό και αυτοπεποίθηση, για αυτονομία, για επιτυχία, για ικανότητες, για μόρφωση) και για υπόληψη (π.χ. ανάγκη για κάποια κοινωνική θέση, για αναγνώριση, για εκτίμηση, για το σεβασμό που αξίζει να δέχεται από τους άλλους). Και ο McGregor τονίζει: «Αν οι άνθρωποι δεν έχουν ευκαιρίες στη δουλειά, για να ικανοποιήσουν αυτές τις ανάγκες τους, θα νοιώθουν στερημένοι και αυτή η αποστέρηση θα αντανακλά στη συμπεριφορά τους». Και αν η διοίκηση καλύψει με χρήμα μόνο τις φυσικές ανάγκες θα πετύχει αποτελεσματικότητα και θα εξαναγκαστεί να προβεί σε τιμωρίες για να εργαστούν οι άνθρωποί της.

Αποδοτικότητα υψηλή θα πετύχει μόνο ανα ικανοποιήσει η επιχείρηση τόσο τις φυσικές όσο και τις παραπάνω κοινωνικές ανάγκες και καταργήσει, με τις σύγχρονες καλές συνθήκες ανθρωπίνων σχέσεων, τη δυσαρμονία ανάμεσα στο προσωπικό και την επιχείρηση.

Νέα κριτήρια, νέες συνθήκες περιβάλλοντος, νέα κίνητρα.

Με τέτοιες συνθήκες εργασίας ο άνθρωπος αυτοκατευθύνεται και επιδιώκει τις ευθύνες. Συμβιώνει με τους συναδέλφους και την επιχείρηση στην οποία εργάζεται. Με τη μέθοδο αυτή της συμβίωσης και του αυτοελέγχου το άτομο αναπτύσσει τη δική του τακτική και ανακαλύπτει την αξία του. Οι συνηθισμένοι τρόποι, για να γίνει αυτό πραγματικότητα είναι κατά τα συμβατικά και καθιερωμένα:

- Ελάττωση του χρόνου που ξοδεύεται στη δουλειά.
- Ανελίσσόμενοι μισθοί ανάλογα με την παραγωγικότητα.
- Παροχές πάνω από τον κανονικό μισθό.
- Εκπαίδευση στις ανθρώπινες σχέσεις.
- Επικοινωνία
- Συμμετοχή στη δουλειά – είναι το τέχνασμα να παγιώσει στο μυαλό του εργάτη την πίστη ότι συμμετέχει στη διαδικασία για την επιτυχία της πραγμάτωσης ολόκληρου του προϊόντος (π.χ. να πειστεί ο εργάτης που σφίγγει κάθε μέρα 10.000 βίδες στην γραμμή παραγωγής, πείτε του ότι κατασκευάζει ένα αυτοκίνητο Toyota).

Για αυτό το λόγο ο Herzberg επισημαίνει τους καλούς παράγοντες ανάπτυξης π.χ. επίτευγμα, αναγνώριση του επιτεύγματος, η ίδια η δουλειά – που γίνεται με μεράκι -, η υπευθυνότητα και η προαγωγή του επιτυχημένου ανθρώπου. Και ακόμη τονίζει τους παράγοντες υγιεινής που βρίσκονται στο περιβάλλον της δουλειάς του είναι:

- Η πολιτική και η διεύθυνση της επιχείρησης
- Η επίβλεψη (Σχετική έρευνα απέδειξε ότι οι προϊστάμενοι που νοιάζονταν και έδειχναν ενδιαφέρον για τις ανάγκες και τα προβλήματα των εργαζομένων και που γενικά έδειχναν μια ανεκτική στάση, έμοιαζαν να συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό σε μια μεγαλύτερη συνεργασία, ικανοποίηση και αποδοτικότητα ανάμεσα στους εργαζομένους. Αντίθετα, προϊστάμενοι που είχαν στο νου τους μόνο τη δουλειά και ήταν καταπιεστικοί και πολύ αυταρχικοί, έμοιαζαν να συμβάλλουν σε μια κατάσταση που τη χαρακτήριζε χαμηλό ηθικό και απόδοση χαμηλή καθώς και συχνές απουσίες).
- Οι διαπροσωπικές σχέσεις: Ο άνθρωπος δε μπορεί να πετύχει τους στόχους του εντελώς μόνος του και για αυτό χρειάζεται την αλληλεξάρτησή του με τους υπόλοιπους ανθρώπους.
- Οι συνθήκες της δουλειάς: Καλές συνθήκες δουλειάς
- Ο μισθός: Υψηλός μισθός χαμηλό κόστος
- Η θέση του ατόμου στην επιχείρηση: Οι εργαζόμενοι αντιδρούν ευνοϊκά στις εμπειρίες εκείνες που αισθάνονται ότι υποθάλπουν και επιβεβαιώνουν το αίσθημα της προσωπικής τους αξίας και σπουδαιότητας
- Η ασφάλεια: Μονιμότητα και σίγουρη δουλειά. Οι εργαζόμενοι φοβούνται την ανεργία, έστω και επιδοτούμενη ανεργία. Η εργασία είναι πια κοινωνική ανάγκη. Ο ανθρώπινος παράγοντας είναι και

θα είναι πάντα σημαντικός παράγοντας επιτυχίας των επιχειρήσεων.

Η αγορά χρήματος – κεφαλαίου

Η επιχείρηση συνήθως αντλεί τις παραγωγικές της δυνάμεις και την περιουσία της από δύο πηγές. Πρώτη πηγή είναι το ίδιο το κεφάλαιο του επιχειρηματία. Δεύτερη πηγή είναι το δανεικό ή ξένο κεφάλαιο. Αυτό το κεφάλαιο το αντλεί από την Αγορά Κεφαλαίου.

Φορείς της οργανωμένης αγοράς κεφαλαίων είναι δύο κυρίως.

Οι τράπεζες και τα χρηματιστήρια αξιών. Για αυτό το λόγο καλούνται, τραπεζική κεφαλαιαγορά και χρηματιστηριακή κεφαλαιαγορά. Υπάρχει βέβαια και η εξωτραπεζική και εξωχρηματιστηριακή κεφαλαιαγορά. Γενικά, όταν λέει κανείς για «αγορά κεφαλαίου» αναφέρεται σε ολόκληρο το σύστημα πιστοδότησης μιας οικονομίας. Ακόμη περιλαμβάνει τα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα και οργανισμούς π.χ. τράπεζες, χρηματιστήρια, ταμειυτήρια που συμβάλλουν στη διοχέτευση της κοινωνικής αποταμίευσης μιας χώρας προς τις επιχειρήσεις της Εθνικής Οικονομίας της.

Χρηματαγορά ή αγορά χρήματος είναι η προσφορά και η ζήτηση βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων. Η δυνατότητα ή μη εξεύρεση βραχυπρόθεσμων πιστώσεων ή μακροπρόθεσμων δανείων επηρεάζει ουσιαστικά τη λειτουργία και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Οι όροι του δανεισμού (επιτόκιο, χρόνος, προμήθειες, εγγυήσεις – ενέχυρο ή υποθήκη, εγγυητές κλπ) επηρεάζουν

περιοριστικά και καθοριστικά το ύψος της ξένης χρηματοδότησης. Πάντως αυτή πρέπει να είναι προγραμματισμένη και λελογισμένη. Γιατί η προσφυγή στο ξένο κεφάλαιο σημαίνει μείωση της οικονομικής ανεξαρτησίας και αυτοτέλειας της επιχείρησης. Δίνει τη δυνατότητα σε ξένους (χρηματοδότες) να ασκούν έλεγχο στην επιχειρησιακή δραστηριότητα. Και η οικονομική ανεξαρτησία και αυτοτέλειά της εκφράζουν βασικούς στόχους κάθε επιχείρησης.

Βέβαια η επιχείρηση δεν επηρεάζεται μόνο από την αγορά χρήματος – κεφαλαίου, αλλά μαζί και την επηρεάζει και πολλές φορές τη διαμορφώνει. Έτσι οικονομικό περιβάλλον και επιχείρηση αλληλο-διαμορφώνονται συνέχεια και αμοιβαία. Το κίνητρο που οδηγεί, τόσο την επιχείρηση όσο και την κεφαλαιαγορά και τη χρηματαγορά, στη συνεργασία και την ανταλλαγή είναι το κέρδος.

Το οικονομικό περιβάλλον επηρεάζει και επηρεάζεται από την επιχειρησιακή συμπεριφορά των επιχειρήσεων.

2.4.3 Τεχνολογικό Περιβάλλον

Η επιχείρηση παρουσιάζει φυσιολογικά μια κάποια ανάπτυξη.

Η έννοια της ανάπτυξης είναι μια φυσιολογική διαδικασία που συνδέεται άμεσα με τη φύση κάθε όντος. Όπως προαναφέραμε όλα στη φύση αναπτύσσονται έτσι αναπτύσσεται και η οικονομία αλλά και η επιχείρηση σαν κύτταρο της

οικονομίας. Η βασική συνθήκη όμως για την ικανότητα για επιβίωση και ανάπτυξη κάθε επιχείρησης είναι η χρησιμοποίηση της γνώσης.

Η χρησιμοποίηση της γνώσης του τεχνολογικού περιβάλλοντος απεικονίζεται με την τεχνική πρόοδο που εφαρμόζεται στην παραγωγική διαδικασία. Η τεχνική οδηγεί τον άνθρωπο σε καινούργιους ορίζοντες. Η τεχνική αναφέρεται σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και αποσκοπεί στην εξύψωση και εξυπηρέτηση της ανθρώπινης ζωής με την καθυπόταξη των φυσικών δυνάμεων. Με την τεχνική ο άνθρωπος ελευθερώνεται από τη φύση και μαζί τη μεταβάλλει. Με την αλματώδη αύξηση της επιστημονικής γνώσης, η Τεχνική έγινε Τεχνολογία. Η τεχνολογία προσδιορίζει πια τη ζωή μας. Τα επιτεύγματά της είναι ο κόσμος στον οποίο ζούμε σήμερα. Έτσι η προσαρμογή κάθε επιχείρησης στην τεχνική – τεχνικό περιβάλλον της – είναι ένα από τα βασικά προβλήματά της. Είναι μια από τις προϋποθέσεις επιτυχίας της και ένας απαραίτητος όρος επιβίωσης.

Τεχνική – τεχνολογία, όταν λέμε, εννοούμε τον τρόπο, για να πετύχουμε ένα ορισμένο σκοπό με το συνδυασμό υλικών μέσων και μεθόδων που έχουν επινοηθεί. Οι μέθοδοι παραγωγής π.χ. η βελτίωση των μηχανικών εγκαταστάσεων, η χρησιμοποίηση βελτιωμένων πόρων, ο αυτοματισμός, η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, η μετατροπή των εισροών (πρώτες ύλες, ενέργεια, εγκαταστάσεις, ανθρώπινο δυναμικό) σε εκροές (με την μεταποίηση, επεξεργασία) δηλ. προϊόντα που ζητάει η κατανάλωση. Όλα αυτά

απεικονίζουν την επίδραση του τεχνολογικού περιβάλλοντος πάνω στην επιχείρηση και αντίστοιχα την επίδρασή της στην τεχνική πρόοδο.

Τελικά όμως τι ονομάζουμε τεχνική πρόοδο; Είναι η επιστημονική πρόοδος ενσωματωμένη στα οικονομικά γεγονότα. Και αυτή η τεχνική πρόοδος, η πρόοδος των επιστημών, είναι στη βάση της βιομηχανικής επανάστασης. Είναι η κινητήρια δύναμη της οικονομικής προόδου.

Πλεονεκτήματα της τεχνικής προόδου θεωρούνται:

Η αύξηση της παραγωγικότητας, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, οι ευμενείς δημογραφικοί επηρεασμοί, η μείωση του κόπου, η αύξηση των ανέσεων, η ελάττωση της εξάρτησης από τη φύση, η τελειότητα στην παραγωγή και η διάδοση του πολιτισμού.

Πριν από τη βιομηχανική περίοδο, κατά τον Fourastié, και επί πολλές εκατοντάδες χρόνια η απόδοση της εργασίας του ανθρώπου ήταν στάσιμη σχεδόν. Ο πατέρας δεν εργαζόταν διαφορετικά από το γιο και ο γιος δεν εργαζόταν διαφορετικά από τον παππού. Όλοι παρήγαγαν κατά μέσο όρο σχεδόν τις ίδιες ποσότητες. Αντίθετα, εμφανίστηκε από το 1830 περίπου ένα φαινόμενο χωρίς προηγούμενο, τουλάχιστον στην τελευταία χιλιετηρίδα της ανθρωπότητας, που επέτρεψε απότομα στον άνθρωπο να πενταπλασιάσει μέσα σε εβδομήντα πέντε χρόνια την παραγωγή του σε εκτεταμένο τομέα της δραστηριότητάς του.

Η παραγωγικότητα κατά κεφαλήν εργαζομένου (χωρίς σχετική διόρθωση της διάρκειας της εργασίας) διπλασιάστηκε για πρώτη φορά από το 1876 περίπου

ως το 1953 και για δεύτερη φορά από το 1953 έως το 1962. Σε μια ώρα εργασίας η αμερικάνικη βιομηχανία παρήγαγε έξη φορές περισσότερα αγαθά το 1960 από το 1870. Και οι εργαζόμενοι εργάζονταν, το 1869 σχεδόν 60 ώρες την εβδομάδα, το 1939 περίπου 36,3 ώρες και σήμερα υπάρχει ακόμα η συζήτηση για 33 ώρες και 4 μέρες εργασίας την εβδομάδα που παρουσιάζει παραγωγή ίση με την εβδομάδα των 5 ημερών και των 40 ωρών.

Επίσης, κατασκευάζεται ένα αυτοκίνητο με ολοένα λιγότερο χάλυβα. Τα αυτοκίνητα ζυγίζουν ολοένα λιγότερο, χωρίς να υστερεί σε δύναμη και ανέσεις. Συνεπώς η τεχνική πρόοδος συνεπάγεται οικονομία πρώτης ύλης. Το ίδιο πραγματοποιήθηκαν σημαντικές οικονομίες ενέργειας στη βιομηχανία.

Η απόδοση της εργασίας το ίδιο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την τεχνική πρόοδο, που εξαρτάται επίσης σε μεγάλο βαθμό από την επιστημονική πρόοδο. Και αυτή βασικά εξαρτάται από το ταλέντο των εφευρετών και την ιδιοφυΐα των κατά καιρούς μεγάλων σοφών.

Η τεχνική λοιπόν εξαρτάται τελικά από το ανθρώπινο πνεύμα. Η τεχνική πρόοδος προκύπτει από την επιστημονική πρόοδο και γιαυτό βασικός όρος επιβίωσης κάθε επιχείρησης είναι η χρηματοποίηση της επιστημονικής γνώσης. Και αυτό εκφράζει την άμεση επίδραση και επιρροή που έχει το τεχνολογικό περιβάλλον πάνω στη ζωή και την επιχειρησιακή συμπεριφορά της επιχείρησης.

Σαν μειονεκτήματα της τεχνικής προόδου αναφέρονται:

Η τεχνολογική ανεργία (οι εργάτες φοβούνται μήπως η μηχανή ρίξει τον άνθρωπο στην ανεργία, όπως και το ότι η επαυξημένη απόδοση κάποιου να στερήσει το μεροκάματο ενός συναδέλφου του, και όλα πηγάζουν από το φόβο της τεχνολογικής ανεργίας), η αστυφιλία,

η μονοτονία του καταμερισμού της εργασίας, η αβεβαιότητα, η πρόκληση σωματικών ασθενειών, η πτώση της πνευματικότητας και η διεύρυνση των διαφορών μεταξύ πλουσίων και φτωχών χωρών. Για αυτό εμφανίστηκε και η τεχνική βοήθεια. Η έννοια της τεχνικής βοήθειας αναπτύχθηκε ευρύτατα μετά τον τελευταίο πόλεμο και συνίσταται στην προσπάθεια να μεταγγιστεί η τεχνική πείρα και να προσφερθεί τεχνικός εξοπλισμός στις υπανάπτυκτες φτωχές χώρες από τις πλούσιες και αναπτυγμένες χώρες. Η τεχνική λοιπόν βοήθεια περιλαμβάνει αποστολές με ξένους εμπειρογνώμονες, υποτροφίες για μετεκπαίδευση στις αναπτυγμένες χώρες, τεχνικό εξοπλισμό κλπ.

Ακόμη και αυτή η αποδοτικότητα της εργασίας του ανθρώπου αποτελεί συνάρτηση της ποιότητας των εισροών του τεχνολογικού περιβάλλοντος. Συνεπώς επηρεάζουν ουσιαστικά τη ζωή της επιχείρησης και το μακροχρόνιο προγραμματισμό της επιχειρησιακής της συμπεριφοράς.

Γενικά, οι απαιτήσεις της σύγχρονης τεχνολογίας μας επιβάλλουν τον βιομηχανικό προγραμματισμό. Αυτός με τη σειρά του, επιβάλλει το τεράστιο μέγεθος των επιχειρήσεων και την κατάργηση αγοράς και το γιγάντιο, «πολύγλωσσο» βιομηχανικό συγκρότημα, που ελέγχει ένα απροσδιόριστο και

συνεχώς μεταβαλλόμενο σύμπλεγμα παραγωγής. Η σημερινή τεχνική παρουσιάζει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. Επιμήκυνση της παραγωγικής περιόδου
2. Αύξηση της αξίας των κεφαλαίων που διατίθενται στη λειτουργία της παραγωγής
3. Μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην ειδική, την οργανωμένη γνώση
4. Περισσότερη έμφαση στην οργάνωση και τον συντονισμό και
5. Μείωση της δυνατότητας μεταφοράς των διατιθεμένων πόρων.

Τα πέντε αυτά χαρακτηριστικά, σημειώνει σημερινός οικονομολόγος, έχουν σαν συνέπεια την ανάγκη του προγραμματισμού – που αποτελεί ένα απαραίτητο παρακολούθημα της σύγχρονης τεχνολογίας.

2.4.4 Κοινωνικό Περιβάλλον

Το κοινωνικό σύστημα, κατά τον Homans, διαιρείται θεωρητικά σε δύο υποσυστήματα, το εσωτερικό και το εξωτερικό υποσύστημα.

Το εσωτερικό υποσύστημα προσδιορίζεται με βάση τις δραστηριότητες (τις ενέργειες των ανθρώπων), τα συναισθήματα (τις αντιλήψεις, τα αισθήματα και τη στάση κάθε ανθρώπου) και τις αλληλεπιδράσεις από τα μέλη μιας ομάδας (είναι η συμπεριφορά ενός ατόμου προς ένα άλλο άτομο με τον όρο της αλληλοεκτίμησης τους).

Το εξωτερικό υποσύστημα προσδιορίζεται με βάση τις δραστηριότητες, τα συναισθήματα και τις αλληλεπιδράσεις που επιβάλλονται στην ομάδα από εξωτερικές δυνάμεις.

Αυτό θεωρείται ότι είναι δοσμένο, παρόλο που το εσωτερικό υποσύστημα μπορεί να εξασκήσει μια κάποια επίδραση πάνω του.

Το κοινωνικό, λοιπόν, περιβάλλον που επιδρά στην επιχειρησιακή συμπεριφορά κάθε επιχείρησης είναι το εξωτερικό υποσύστημα του κοινωνικού συστήματος. Και αυτό είναι δοσμένο. Ο κάθε άνθρωπος (και η κάθε επιχείρηση), ανεξάρτητα από τη θέλησή του, γεννιέται μέσα σε μια οικογένεια, μεγαλώνει σε μέλος ορισμένων ομάδων και μερικές φορές αποφασίζει μόνος του να συνδεθεί με άλλες ομάδες. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος πάντοτε είναι μέλος μιας ομάδας και ενός ορισμένου κοινωνικού περιβάλλοντος. (Η «κοινωνική ομάδα» είναι ένας σημαντικός όρος της σύγχρονης κοινωνιολογίας που τείνει να εκτοπίσει τον παλαιότερο όρο «κοινωνία». Δηλαδή με τον όρο αυτό εννοούμε οποιοδήποτε σύνολο ανθρώπων που έρχονται σε κοινωνικές σχέσεις μεταξύ τους. Τα άτομα αυτά που απαρτίζουν την ομάδα έχουν συνείδηση του «εμείς» - που αντιτίθεται στο «αυτοί» των άλλων ομάδων). Αυτό, λοιπόν, το κοινωνικό περιβάλλον έχει τους δικούς του κανόνες ηθικής, τις αξίες του, τις δοξασίες του, τις παραδόσεις του, τα ήθη και τα έθιμά του, τα οποία διέπουν τις σχέσεις των μελών των κοινωνικών ομάδων και της κοινωνικής ολότητας. Η επιχείρηση είναι

υποχρεωμένη να σεβαστεί όλα αυτά τα στοιχεία του κοινωνικού της περιβάλλοντος, ανα θέλει να επιβιώσει.

Η «πάλη για την επιβίωση» επιβάλλει στην επιχείρηση την προσαρμογή στο κοινωνικό περιβάλλον. Και ο Rousseau είπε ότι «η γενική θέληση είναι πάντα ορθή και τείνει πάντα προς το κοινό συμφέρον». Και η κοινωνία αντιδρά με ζωηρή ευαισθησία, όταν βλέπει να καταστρατηγούνται οι αρχές και οι κανόνες που έχει θεσπίσει.

Έτσι η επιχείρηση σαν ανοιχτό παραγωγικό σύστημα, σαν μια παραγωγική κοινωνική ομάδα οφείλει να προσαρμοστεί στο δοσμένο κοινωνικό περιβάλλον της, για να επιβιώσει. Η σύγχρονη οικονομική των επιχειρήσεων τονίζει ότι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της επιχείρησης είναι ο κοινωνικός χαρακτήρας της. Η επιχείρηση αντικρίζεται σήμερα σαν κοινωνικό σύστημα, στο οποίο δρουν διάφορες κοινωνικές ομάδες. Αυτές οι ομάδες αποτελούν φορείς στόχων, επιθυμιών, συνηθειών, παραδόσεων, ηθών, αξιών, εθίμων, ορισμένης κοινωνικής συμπεριφοράς κλπ. Αυτά τα στοιχεία καθορίζουν τη συμπεριφορά των κοινωνικών ομάδων και ασκούν άμεση επίδραση πάνω στη συμπεριφορά της επιχείρησης και η επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος, προσδιορίζουν όλα μαζί την τελική οργάνωση και επιχειρησιακή δραστηριότητα. Σαν ανοιχτό σύστημα η επιχείρηση βρίσκεται λοιπόν σε άμεση επίδραση και αλληλεξάρτηση από το κοινωνικό περιβάλλον και έτσι είναι ολοφάνερη η επίδρασή του στην επιχειρησιακή συμπεριφορά. Το κοινωνικό περιβάλλον ζωηρά επηρεάζει και οριοθετεί τους κανόνες που πρέπει να

διέπουν κάθε επιχειρησιακή δραστηριότητα. Το περιβάλλον καθορίζει το πώς πρέπει να συμπεριφέρεται η επιχείρηση, για να έχει θέση μέσα σε αυτό. Οι μηχανισμοί αυτοπροσαρμογής της επιχείρησης προσδίδουν στην επιχείρηση ενδεδειγμένη συμπεριφορά, αφού με αυτούς επιτυγχάνεται μια συνεχής αλλαγή στους στόχους αλλά πολλές φορές και στη συμπεριφορά, σε τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται μια ατέρμονη προσαρμογή της στις νέες συνθήκες του περιβάλλοντος και κατά αυτό τον τρόπο είναι δυνατή η επιβίωσή της. Στις περιπτώσεις αδυναμίας προσαρμογής, το βιολογικό τέλος είναι αναπόφευκτο. Επομένως η στάση και η θέση που θα πάρει το κοινωνικό σύνολο απέναντι στην επιχείρηση θα είναι αποφασιστικό στοιχείο για την επιτυχία ή όχι της επιχείρησης.

2.4.5 Πολιτικό – Νομοθετικό Περιβάλλον

Όλοι μας έχουμε πολιτικές πεποιθήσεις. Και ο επιχειρηματίας το ίδιο. Μα, σχηματικά, δύο βασικά πολιτικά συστήματα υπάρχουν στον εμπειρικό κόσμο σήμερα: Το καπιταλιστικό και το Κομμουνιστικό πολιτικό σύστημα. Η χρυσή τομή ίσως βρίσκεται στη Δημοκρατία «δυτικού τύπου» με δύο μορφές. Το Κράτος της Ευημερίας και το Σοσιαλιστικό δημοκρατικό Κράτος.

Το Κράτος Ευημερίας επιδιώκει την εξασφάλιση Πλήρους Απασχόλησης και τη γενίκευση της παροχής κοινωνικών ασφαλίσεων. Αυτά επιδιώκει να τα πετύχει χωρίς να καταργήσει την ελευθερία παραγωγής και κατανάλωσης. Τα

ίδια επιδιώκει και το σοσιαλιστικό δημοκρατικό κράτος, αν προσθέσουμε και άλλη μια επιδίωξη του την κρατικοποίηση των βασικών τομέων της ανθρώπινης δραστηριότητας π.χ. μεγάλης βιομηχανίας, τράπεζες, συγκοινωνίες, ενέργεια, επικοινωνίες, υγεία, κοινωνική πρόνοια, παιδεία κλπ. Και τα δύο πάντως παρεμβαίνουν λίγο-πολύ στην οικονομική λειτουργία.

Εκείνος που παρακολουθεί την εξέλιξη της ανθρωπότητας, γράφει ο καθηγητής Αγγ. Αγγελόπουλος, διαπιστώνει πως έχει υποστεί, στο πέρασμά των αιώνων, διαρκείς μεταβολές – οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές.

Υπάρχει μια διαρκής αναπροσαρμογή στους σκοπούς του Κράτους, σύμφωνα με τις νέες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Η έννοια του «δημοσίου συμφέροντος» αναπροσαρμόζεται στα συμφέροντα της «ηγετικής τάξης». Το εμπορευματικό κράτος, το αστικό κράτος, το καππαλιστικό, το φασιστικό, το σοσιαλιστικό κράτος αποτελούν σταθμούς στη μετατροπή της οικονομίας και της κοινωνίας. Αλλάζουν οι ιδέες, οι θεωρίες, οι φιλοσοφικές θέσεις, ανάλογα με τα οικονομικά συστήματα και τις κοινωνικές σχέσεις. Κάθε θεωρία είναι αντανάκλαση των οικονομικών γεγονότων. Η στάση και η νοοτροπία των ανθρώπων αλλάζουν εξίσου. Ο άνθρωπος του 21^{ου} και 20^{ου} αιώνα σκέπτεται διαφορετικά από τον άνθρωπο του 19^{ου}. Έτσι το πολιτικό σύστημα που επικρατεί σε μια κρατική οικονομία, μια εθνική οικονομία, αποτελεί το πολιτικό περιβάλλον της. Μέσα σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον οφείλει να δράσει και η επιχείρηση. Αυτό σημαίνει ότι οφείλει να προσαρμοστεί σε αυτό για να

επιβιώσει. Άλλος δρόμος δεν υπάρχει: Προσαρμογή στο πολιτικό περιβάλλον της.

Το πολιτικό περιβάλλον περιέχει στα πλαίσιά του και το νομοθετικό περιβάλλον δηλαδή το γραπτό δίκαιο στο οποίο οφείλει προσαρμογή και υποταγή (π.χ. οφείλει να εφαρμόσει του Νόμους για τη μορφή που θα πάρει: ατομική, εταιρική – Ο.Ε., Ε.Ε., Ε.Π.Ε., Α.Ε., Συνεταιρισμός κλπ). Δεν μπορεί να υπάρξει δίχως να εφαρμόσει τους νόμους του κράτους.

Μα και έχει συμφέρον να τους εφαρμόσει π.χ. μέτρα προστασίας της εθνικής παραγωγής, δασμολογικές διευκολύνσεις, επιδοτήσεις και χαριστικές χρηματοδοτήσεις για την ίδρυση ορισμένων βιομηχανιών σε ορισμένες ακριτικές περιοχές, φορολογικές απαλλαγές, νόμοι για κίνητρα που ενισχύουν τις επιχειρήσεις, για να τις ωθήσουν σε νέες επενδύσεις κλπ. Εργατικοί Νόμοι που προστατεύουν την εργασία. Νόμοι για τις κοινωνικές ασφάλισεις.

Γενικά, μπορεί να πει κανείς, στις χώρες που ο ιδιωτικός τομέας δράσης αποτελεί τη βάση της ανάπτυξης και της οικονομικής λειτουργίας, όπου τα μέσα παραγωγής ανήκουν στους ιδιώτες, το Κράτος οφείλει να λαμβάνει όλα εκείνα τα μέτρα που μπορεί να διευκολύνουν και να τονώσουν την ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα. Σημαντικό ρόλο παίζουν η φορολογική, η πιστωτική και η νομισματική πολιτική, τα διάφορα κίνητρα και μέτρα επιδότησης κλπ.

Για τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων χαρακτηριστική είναι η άποψη του καθηγητή Δ.Ξουρή που λέει: «Οι επιχειρήσεις αποτελούνται από ανθρώπους,

Μια επιχείρηση δεν έχει συμπεριφορά. Συμπεριφορά έχουν μόνο οι άνθρωποι για λογαριασμό της επιχείρησης.»

Καθώς τονίζουν, όπως λέει, οι Lawrence & Lorsch: «Οι άνθρωποι πρέπει, με κάποιο τρόπο, να αντιμετωπίσουν το περιβάλλον τους. Στο γενικό επίπεδο ξεκινούν καινούργιες οργανώσεις ή συνεισφέρουν σε αυτές που υπάρχουν γιατί βρίσκουν με αυτό τον τρόπο καλύτερες λύσεις στα προβλήματα του περιβάλλοντος που αντιμετωπίζουν. Έχουμε την τάση να σκεφτόμαστε ότι οι οργανώσεις έχουν ένα σκοπό, αυτό όμως δε συμβαίνει στην πραγματικότητα. Οι άνθρωποι έχουν σκοπούς και όχι οι οργανώσεις». Για αυτό «μια οργάνωση είναι αποτέλεσμα συντονισμού των διαφόρων δραστηριοτήτων που συνεισφέρουν τα άτομα, για να πραγματοποιήσουν προσχεδιασμένες ανταλλαγές με το περιβάλλον».

2.4.6 Οικονομική του Περιβάλλοντος

Η ρύπανση του περιβάλλοντος είναι από τα σοβαρότερα κοινωνικά δεινά της εποχής μας και συγκαταλέγεται ανάμεσα στα μεγάλα προβλήματα που αναζητούν τη λύση τους και για αυτό επηρεάζουν βαθύτατα τη ζωή, τη δράση και την επιβίωση των επιχειρήσεων. Η ρύπανση του περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο η επιχείρηση οφείλει να δράσει και να επιβιώσει, έχει ένα κοινωνικό κόστος που η αγορά αδυνατεί να ενσωματώσει στις τιμές των αγαθών που

προσφέρουν οι επιχειρήσεις. Έτσι οι τιμές της αγοράς δεν απεικονίζουν ολόκληρο το κοινωνικό όφελος ή κοινωνικό κόστος του αγαθού.

α) Εξωτερικές Οικονομίες

Αυτό το φαινόμενο καλείται «εξωτερικές οικονομίες και επιβαρύνσεις», και αφορούν το περιβάλλον κάθε επιχείρησης. Λόγου χάρη, όταν κατασκευάζεται ένα σιδηροδρομικό δίκτυο σε μια καθυστερημένη περιοχή της χώρας μας, τα κέρδη των επιχειρήσεων της περιοχής και το όφελος των κατοίκων της από αυτό αυξάνουν περισσότερο από την τιμή που πληρώνουν για τη χρησιμοποίηση των υπηρεσιών του σιδηροδρόμου. Το ίδιο συμβαίνει με την κατασκευή ενός δρόμου και ενός αγοραστικού κέντρου που αυξάνει την αξία των γύρω ακινήτων, που από χωράφια έγιναν πια οικόπεδα, για την οποία αύξηση οι ιδιοκτήτες δεν πληρώνουν καμία τιμή. Το ίδιο και η παιδεία και οι υπηρεσίες υγείας αυξάνουν γενικά την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων, αλλά οι επιχειρήσεις δεν πληρώνουν τιμή για αυτό το όφελος. Σε αυτές τις περιπτώσεις που δημιουργείται όφελος που διαχέεται σε κάποιες κοινωνικές ομάδες, η αγορά αδυνατεί να το ενσωματώσει στην τιμή των αγαθών των επιχειρήσεων. Το κοινωνικό όφελος υπερβαίνει το ιδιωτικό όφελος. Το μέρος αυτό που υπερβαίνει το ιδιωτικό όφελος και δεν έχει υποστεί η θυσία της τιμής έχει ονομαστεί «εξωτερική οικονομία». Έτσι οι τιμές των αγαθών της αγοράς δεν απεικονίζουν ολόκληρο το κοινωνικό όφελος ή το κοινωνικό κόστος του αγαθού δηλαδή εκείνοι που κάνουν χρήση του δεν το πληρώνουν. Όταν ένα αγαθό π.χ. πέρα από το όφελος που αποφέρει στον ιδιοκτήτη του και για το

οποίο έχει πληρώσει την τιμή, δίνει επιπλέον όφελος και σε τρίτα πρόσωπα που δεν πλήρωσαν για αυτό το όφελος καμία τιμή, λέμε ότι το αγαθό προκαλεί «εξωτερικές οικονομίες». Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ευχαρίστηση που δίνει ο κήπος του κυρίου Χ στα γειτονικά νοικοκυριά, χωρίς αυτά να πληρώνουν τιμή για αυτή την ευχαρίστηση ή να συμμετέχουν στις δαπάνες καλλιέργειας και περιποίησης του κήπου. Ένα άλλο παράδειγμα τέτοιας εξωτερικής οικονομίας είναι η αύξηση της απόδοσης μελισσοκομείου που βρίσκεται κοντά σε αγρόκτημα με μηλιές. Οι μέλισσες ρουφούν το νέκταρ από τα λουλούδια των μηλόδεντρων του αγροκτήματος και αυξάνουν την απόδοσή τους σε μέλι χωρίς ο μελισσοκόμος να πληρώνει στην επιχείρηση παραγωγής μήλων καμία τιμή για τη χρήση αυτή των λουλουδιών. Ένα άλλο παράδειγμα, είναι η κατανάλωση π.χ. υπηρεσιών παιδείας, η οποία ωφελεί του παραγωγούς επιχειρηματίες γιατί η άνοδος του μορφωτικού επιπέδου της κοινωνίας συντελεί σε αύξηση της παραγωγικότητας.

Η αρτιότερη παιδεία των ανθρώπων συντελεί σε ταχύτερες τεχνολογικές και οργανωτικές βελτιώσεις των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης, την αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος και την άνοδο του επιπέδου ευημερίας της κοινωνίας. Πέρα από τον εκπαιδευόμενο η παιδεία παρέχει όφελος και στον επιχειρηματία παραγωγό και στον καταναλωτή και στην κοινωνία σαν σύνολο.

Αυτές τις εξωτερικές οικονομίες που απολαμβάνουν οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες χωρίς να πληρώσουν τιμή, το βάρος τους το επιφορτίζεται το

κοινωνικό σύνολο με την επιβολή φόρου. Έτσι το Κράτος, παράλληλα με τις επιδοτούμενες επιχειρήσεις, αναλαμβάνει το ίδιο τον εφοδιασμό της κοινωνίας με τέτοια αγαθά π.χ. σχολεία, κρατικά νοσοκομεία, δρόμους, πάρκα, αεροδρόμια, συγκοινωνίες, τηλεπικοινωνίες, θεάματα κλπ. Αυτές είναι οι εξωτερικές οικονομίες που καλύπτει το κράτος με τη φορολογία των πολιτών του.

β) Εξωτερικές επιβαρύνσεις

Όταν, αντίθετα, η παραγωγή ή η κατανάλωση ενός αγαθού από τον ιδιοκτήτη του μειώνει την ευημερία τρίτων προσώπων ή επιχειρήσεων χωρίς να είναι δυνατή η αποζημίωσή τους μέσω των τιμών της αγοράς, λέμε ότι προκαλούνται «εξωτερικές επιβαρύνσεις». Σε αυτές τις περιπτώσεις η αγορά δεν κατορθώνει να περικλείσει στην τιμή του αγαθού ολόκληρο το κοινωνικό κόστος αλλά μόνο το ιδιωτικό κόστος. Το ιδιωτικό επιχειρηματικό κόστος είναι μικρότερο από το κοινωνικό κόστος. Έτσι παράγονται μεγαλύτερες ποσότητες από το αγαθό που δεν έχει ανάγκη η κοινωνία.

Στην εποχή μας που χαρακτηρίζεται από φρενήρη επέκταση μαζικής παραγωγής αγαθών (κοινωνία της κατανάλωσης – αφθονίας), συγκέντρωση πληθυσμού και ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη, οι εξωτερικές επιβαρύνσεις, που προκαλούνται κυρίως από τη ρύπανση του περιβάλλοντος, είναι σημαντικές. Τα απόβλητα των βιομηχανιών λόγω χάρη, μολύνουν τα νερά των ποταμών και των λιμνών και τη θάλασσα, τα κάνουν ακατάλληλα για χρήση και πολλές φορές καταστρέφουν τη γύρω πανίδα και χλωρίδα. Τα

πετρέλαια και τα άλλα απόβλητα καταστρέφουν τις ακρογιαλιές και εξοντώνουν τα ψάρια και τις άλλες μορφές ζωής. Τα καυσαέρια και οι θόρυβοι των εργοστασίων, των αυτοκινήτων, των τρένων, των πλοίων και των αεροπλάνων μολύνουν την ατμόσφαιρα με δυσάρεστες συνέπειες για την υγεία των κατοίκων. Το φαινόμενο της αύξησης των ασθενειών του νευρικού συστήματος, της καρδιάς και του στομάχου έχει αιτία τον έντονο ρυθμό της ζωής, επακόλουθο της σύγχρονης τεχνολογίας κ.α. Αυτές οι εξωτερικές επιβαρύνσεις είναι ένα από τα οξύτερα προβλήματα της εποχής μας. Το Κράτος παρεμβαίνει για να περιορίσει τη ρύπανση, επιδοτεί τη νέα τεχνολογία δίχως ρύπανση, επιβάλλει φόρους και ποινές κλπ.

Για να ολοκληρωθεί η ανάπτυξη για τα προβλήματα, που γεννούν οι σχέσεις ανταλλαγής της επιχείρησης με το περιβάλλον (κάθε είδους, όπως αναλύσαμε νωρίτερα) οφείλουμε να αναπτύξουμε και άλλα δύο προβλήματα:

- Το πρόβλημα της επιλογής του κατάλληλου τόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων και
- Το πρόβλημα των επιχειρηματικών κινδύνων

2.5 Επιλογή του τόπου Εγκατάστασης

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, η επιχείρηση – σύστημα είναι ένα παραγωγικό κοινωνικό σύστημα, το οποίο απεικονίζεται από τις εισροές και εκροές της και οι οποίες δείχνουν το δυναμικό δεσμό που υπάρχει ανάμεσα στην επιχείρηση

και το περιβάλλον της. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό και σπουδαίο στοιχείο για την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία της επιχείρησης. Έτσι η επιλογή του τόπου εγκατάστασης της επιχείρησης είναι το πρωταρχικό στοιχείο επιβίωσης της επιχείρησης. Για αυτό το λόγο, για να βρεθεί ο καλύτερος τόπος εγκατάστασης της επιχείρησης, διενεργείται έρευνα της περιοχής που πρόκειται να ιδρυθεί μια επιχείρηση. Και αυτό για να ενημερωθούν οι πρωτεργάτες επιχειρηματίες της πάνω στην τοπογραφία, τις συγκοινωνίες, τις πρώτες ύλες, το ανθρώπινο δυναμικό, τις συνθήκες κατανάλωσης, την Αγορά και τα μεταφορικά έξοδα των παραγωγικών πόρων και των προϊόντων της. Επίσης γίνεται ανάλυση της αγοράς κατανάλωσης και δίνονται στους ηγέτες της επιχείρησης πληροφορίες για το ύψος εισοδήματος των μελλοντικών πελατών της, για τις προτιμήσεις τους, για τις συνήθειες αγοράς τους (με πίστωση, τοις μετρητοίς, με αποδοχή συναλλαγματικών, με δάνεια κλπ). Επίσης, συλλέγονται πληροφορίες για τις επιχειρήσεις που παράγουν τα ίδια προϊόντα, τη δύναμη κρούσης τους (ανταγωνισμός), τις τιμές στις οποίες πωλούν και τους όρους διακανονισμού και εξόφλησης του αντίτιμου πώλησης των αγαθών και των υπηρεσιών τους και κάθε άλλη πληροφορία, που θα είναι χρήσιμη για εκείνους που θα πάρουν την απόφαση εγκατάστασης της επιχείρησης σε ένα ορισμένο τόπο. Πρωτεργάτες τέτοιων ερευνών υπήρξαν οι Γερμανοί Von Thunen & Alfred Weber. Ο Thunen σε μια θεωρητική αφαίρεση του «Απομονωμένου Κράτους» του, αποδεικνύει την επίδραση της απόστασης από την αγορά, στο οικονομικό σύστημα. Αυτός φαντάζεται το κράτος σαν μια

συνεχή πεδιάδα, με έδαφος ίδιας ποιότητας, δίχως πλωτό ποταμό και χωρίς να διασχίζεται από κανένα συγκοινωνιακό μέσο, ενώ περιβάλλεται από έρημο. Στο μέσο της πεδιάδας βρίσκεται η μοναδική αγορά. Αποδεικνύει λοιπόν ότι στην αγορά αυτή οι τιμές των προϊόντων θα είναι ίδιες ανεξάρτητα του που έγινε η παραγωγή τους. Αυτό σημαίνει ότι εκείνοι που μετέφεραν τα προϊόντα τους από μεγαλύτερες αποστάσεις στην αγορά θα κατανάλωσαν ένα μέρος από την τιμή τους στα μεταφορικά έξοδα. Καθόσον λοιπόν, η απόσταση είναι μεγαλύτερη από την αγορά, τόσο μικρότερο θα είναι το υπόλοιπο που απομένει από την τιμή τους και τόσο το σύστημα εκμετάλλευσης θα πρέπει να είναι εκτατικότερο και όσο εντατικής καλλιέργειας. Ο Thuvenet διέγραψε κύκλους, με κέντρο την Αγορά της μοναδικής μεγαλούπολης του απομονωμένου κράτους του, και σύμφωνα με τη θεωρία του κατέληγε ότι στον πρώτο κύκλο θα υπάρχει η πιο εντατική καλλιέργεια, με λαχανικό, είδη γαλακτοκομίας, πτηνοτροφίας, αυγά δηλαδή είδη τα οποία δεν επιδέχονται μακρά μεταφορά. Στο δεύτερο κύκλο θα υπάρχει η δασοκομία, που δεν είναι μακριά από την πόλη, επειδή η μεταφορά ξυλείας είναι λίγο δύσκολη. Στον τρίτο κύκλο θα υπάρχει η αμειψισπορά, με τα σκαλιστικά προϊόντα και τη φορβή που δύσκολα μεταφέρονται και παραπέρα με το αγρολειβαδικό σύστημα (αγρανάπαιυση, σιτηρά, τριφύλλι, όσπρια κλπ) και το τρίμερες καλλιεργητικό σύστημα (δηλαδή το χωράφι διαιρείται σε 3 μέρη, που εναλλάσσονται με χειμερινή και θερινή καλλιέργεια και αγρανάπαιυση). Η υψηλή τιμή των δημητριακών επιτρέπει μέχρι ένα σημείο, εντατική καλλιέργεια

που με τη μεγαλύτερη απόσταση μετριάζεται διαρκώς, μέχρι που καταλήγει στο λειβαδικό σύστημα. Ο τέταρτος κύκλος ανήκει στην κτηνοτροφία και το εκτατικότερο σύστημα χρησιμοποίησης του εδάφους και πέρα από αυτό υπάρχει μόνο το κυνήγι.

Αυτό είναι το κράτος του Thunep που είναι και αυτό πρόβλημα επιλογής τόπου εγκατάστασης και που παίζει βασικό ρόλο η δαπάνη μεταφοράς.

Αυτά τα προβλήματα φυσικά πλέον τα μελετά και τα λύνει ο τομέας του marketing.

2.5.1 Ορθολογικοί παράγοντες επιλογής τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων

Δεν υπάρχει γενικότερα κάποια θεωρία – υπόδειγμα – μοντέλο, για να εξηγήσει και να καθορίσει τον τόπο που πρέπει να εγκατασταθεί μια επιχείρηση. Έτσι στην εμπειρική πραγματικότητα εμφανίζονται πολλοί παράγοντες, πολλές φορές αστάθμητοι, που επιδρούν στη λήψη επιχειρησιακής απόφασης για την εκλογή ενός τόπου εγκατάστασης. Πάντως αυτή η αρχική απόφαση επηρεάζει ουσιαστικά τη μελλοντική δραστηριότητα της επιχείρησης και την πάλη της για επιβίωση, ανάμεσα στις εκατοντάδες χιλιάδες επιχειρήσεων της εθνικής οικονομίας της. Έτσι, αν πούμε ότι οι σωστές επιχειρησιακές αποφάσεις είναι συνέπεια της σωστής πληροφόρησης, τότε πρέπει να βρεθεί τρόπος να έχουμε τη σωστή αυτή πληροφόρηση. Οι Simon και March θεωρούν ότι η λήψη των αποφάσεων είναι το κλειδί σε κάθε

δυνατότητα της επιχείρησης για επιβίωση. Οι παράγοντες αυτοί αλληλεξαρτούνται και καθένας τους παίρνει ιδιαίτερη βαρύτητα ανάλογα με το αντικείμενο απασχόλησης της επιχείρησης. Ο προσανατολισμός των επιχειρήσεων διακρίνεται:

- Στους τόπους που υπάρχουν οι πρώτες ύλες
- Στους τόπους που υπάρχει ενέργεια
- Στους τόπους που υπάρχει ανθρώπινο δυναμικό
- Στους τόπους που είναι κοντά στα κέντρα κατανάλωσης
- Στους τόπους που υπάρχουν τα διοικητικά και τα χρηματοπιστωτικά κέντρα
- Στους τόπους που υπάρχει καλό δίκτυο συγκοινωνιών και άλλες περιπτώσεις προσανατολισμού.

Αυτοί αποτελούν και τους ορθολογικούς παράγοντες προσανατολισμού για την επιλογή του τόπου εγκατάστασης της επιχείρησης. Η επιχειρηματική ηγεσία θα λάβει τη σχετική απόφαση.

Ας δούμε τα στοιχεία πληροφόρησης της και τη λήψη της απόφασης.

α) Επιχειρήσεις που επιλέγουν τον τόπο με τις πρώτες ύλες

Η επιχείρηση εκτελεί την οικονομική της λειτουργία με την προσφορά των αγαθών ή των υπηρεσιών της στο περιβάλλον της, για να καλύψουν οι άνθρωποι τις ανάγκες τους. Για να γίνει αυτό, η επιχείρηση οφείλει να πραγματοποιήσει πρώτα τις εισροές της από το περιβάλλον. Αυτές οι εισροές

της προσδιορίζουν και την ποιότητα των εκροών της. Επιχείρηση και περιβάλλον ανταλλάσσουν αλληλεπιδράσεις. Μα το περιβάλλον ορίζει τα όρια δράσης της επιχείρησης και τη δυνατότητα επιβίωσής της.

Μια επιχείρηση λοιπόν που χρησιμοποιεί μεγάλες ποσότητες από πρώτη ύλη, θα αποφασίσει να επιλέξει σαν τόπο εγκατάστασής της τον τόπο εκείνο που θα εξασφαλίσει σε αυτή σήμερα και στο μέλλον, τις πρώτες ύλες της (εισροές της). Αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις ίδρυσης βιομηχανιών π.χ. ένα εργοστάσιο ζάχαρης από τεύτλα θα επιλέξει σαν τόπο εγκατάστασης του τη Λάρισα, τα Τρίκαλα Θεσσαλίας, την Καρδίτσα ή μια πόλη της Κεντρικής Μακεδονίας. Και αυτό γιατί μόνο στις περιοχές αυτές υπάρχουν οι δυνατότητες καλλιέργειας τεύτλων κατάλληλων για την παραγωγή ζάχαρης. Έτσι, εδώ θα εξασφαλιστεί μια διαρκής εισροή πρώτων υλών, που θα εξασφαλίσει μια διαρκή εκροή αγαθών άριστης ποιότητας. Εκτός βέβαια από τις πολλές ύλες συνυπάρχουν και άλλοι παράγοντες όπως κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, συγκοινωνιακό δίκτυο, ενέργεια, κέντρα κατανάλωσης. Πάντως αποφασιστικό ήταν ο παράγοντας, πρώτες ύλες.

Στις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες π.χ. ιδρύονται οι βιομηχανίες στο μέρος που βρίσκεται ο άνθρακας, επειδή είναι φθηνότερο να μεταφέρουν το σιδηρομετάλλευμα στον άνθρακα παρά τον άνθρακα στα σιδηρομεταλλεύματα. Την ίδια απόφαση επιλογής θα έπαιρνε η ηγεσία για την ίδρυση ενός εργοστασίου χαρτομάζας (υπάρχει άφθονο άχυρο και άφθονο νερό π.χ. χρειάζονται 290 τόνοι νερό για ένα τόνο χαρτί), κονσερβοποίησης

φρούτων (Τίρναβο, Νάουσα, Έδεσσα), εργοστάσιο λαδιού (Γόννοι, Βόλο, Άμφισσα, Καλαμάτα, κ.α.).

Γενικά θα επιλεγεί σαν τόπος ορθολογικής εγκατάστασης ο τόπος που διαθέτει τις πρώτες ύλες για όλες τις επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ότι είναι έντασης δαπανών για πρώτες ύλες.

β) Επιχειρήσεις που επιλέγουν τον τόπο με καύσιμα και ενέργεια

Οι επιχειρήσεις εκείνες που χρησιμοποιούν σε μεγάλες ποσότητες καύσιμα και ενέργεια (κάρβουνα, λιγνίτη, ηλεκτρική ενέργεια, πετρέλαια κλπ) θα επιλέξουν σαν τόπο ορθολογικής εγκατάστασής τους τους τόπους που βρίσκονται κοντά στον τόπο που υπάρχουν οι πηγές ενέργειας. Κύριες πηγές ενέργειας είναι οι γαιάνθρακες, οι λιγνίτες, τα πετρέλαια, τα φυσικά αέρια, τα ξύλα, τα τρεχούμενα νερά και ο ηλεκτρισμός κ.α.

Η συγκέντρωση της Γερμανικής Βαριάς Βιομηχανίας στην περιφέρεια του Ρουρ οφείλεται στα ανθρακοφόρα κοιτάσματα που βρίσκονται εκεί (ως και στη ναυσιπλοΐα του Ρήνου). Η βιομηχανική αυτή περιοχή της Ρηνανίας, ειδικότερα η πεδιάδα του Ρουρ και τη τμήμα της από την Κολωνία μέχρι το Ρούρορτ – τμήμα της πεδιάδας του Ρήνου, περιέχει άφθονο και εκλεκτής ποιότητας γαιάνθρακα, άριστο είναι και το συγκοινωνιακό της δίκτυο. Η βιομηχανία του σιδήρου και του χάλυβα είναι η σπουδαιότερη βιομηχανία της περιοχής. Όμοια η περιοχή Σαξονίας. Η εκβιομηχάνισή της οφείλεται κυρίως στο γαιάνθρακά της , όπως και στις πρώτες ύλες που έχει σε αφθονία. Το ίδιο παρατηρείται

όπως στα μεγάλα Ρώσικα κομπινάτ (κάθετα συγκροτήματα βαριάς μεταλλουργίας) και στη χώρα μας στις εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Η. στο Αλιβέρι, στην κοιλάδα της Πτολεμαΐδας κ.α. που υπάρχουν μεγάλες ποσότητες από λιγνιτοφόρα κοιτάσματα κλπ. Στην Ελλάδα υπάρχουν άφθονα αποθέματα λιγνίτη (6-10 δισεκατομμύρια τόνοι). Αξιόλογες περιοχές είναι:

- Γαιώδεις λιγνίτες (Πτολεμαΐδα, Ολυμπία, Μέγαρα)
- Ξυλίτες (Αλιβέρι, Βεύη, Αμύνταιο, Κορώνη)
- Σκληροί ξυλιτικοί λιγνίτες (Σέρρες, Παγγαίο, Ραφήνα)
- Σκληροί συμπαγείς λιγνίτες (Κύμη, Κατερίνη, Καλογρέζα, Περιστερί κ.α.)
- Πετρέλαιο (Θάσος)

Βέβαια στη εποχή μας, οι μεταποιητικές επιχειρήσεις, χρησιμοποιούν, στην πλειοψηφία τους, την ηλεκτρική ενέργεια για την κίνησή τους. Το ηλεκτρικό ρεύμα μεταφέρεται εύκολα από τον τόπο της παραγωγής του στον τόπο κατανάλωσής του (εργοστάσια, επιχειρήσεις). Μα μια λεπτομέρεια είναι πολύ σημαντική, η μεταφορά του πέρα από 500 χιλιόμετρα επιβαρύνει δυσβάσταχτα το κόστος παραγωγής. Έτσι πρέπει η επιχείρηση, που είναι ηλεκτροβόρα, να εγκατασταθεί κοντά στον τόπο παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας.

γ) Επιχειρήσεις που επιλέγουν τον τόπο με το ανθρώπινο δυναμικό

Το ανθρώπινο δυναμικό, ο ανθρώπινος παράγοντας, η ανθρώπινη εργασία είναι από τους κυριότερους συντελεστές της παραγωγής. Η συμβολή του μόνο τελευταία εκτιμήθηκε στην παραγωγική διαδικασία. Ο εργαζόμενος θεωρείται

από τον Taylor σαν ένα εργαλείο, που χρησιμοποιείται στην παραγωγική διαδικασία της επιχείρησης. Στο παρελθόν τα πρωτεία τα είχε ο άνθρωπος, στο μέλλον πρέπει να προηγηθεί το σύστημα. Ο άνθρωπος, για αυτόν, είναι μια μηχανή με ορισμένη δυναμική ενέργεια, που κινείται με το χρήμα αντί για καύσιμα. Σήμερα εμφανίζεται η «διασυμμετοχική εταιρία». Η επιχείρηση λειτουργεί σαν ένας συνεταιρισμός των «μετόχων – μελών» και των «εργατών – μελών». Οι «μέτοχοι-μέλη» δίνουν το κεφάλαιο στην επιχείρηση. Οι «εργάτες-μέλη» προσφέρουν την εργασία τους. Σήμερα ο ανθρώπινος παράγοντας στην επιχείρηση θεωρείται ότι έχει πρωταρχική σημασία για την επιβίωσή της.

Έτσι, με τον όρο «ανθρώπινος παράγοντας» εννοούμε το σύνολο από τις προϋποθέσεις, που πρέπει να υπάρξουν μέσα στην επιχείρηση, ώστε ο εργαζόμενος, κυρίως, να αναπτύξει το μέγιστο από τις ικανότητές του. Αυτές αναφέρονται στην κοινωνική (υπόληψη, κάποια κοινωνική θέση, αναγνώριση του έργου του, εκτίμηση των συναδέλφων του, σεβασμό αυτοσεβασμό, επιτυχία, γνώσεις), βιολογική (ασφάλεια στην εργασία και επιβίωση στο χρόνο ανεργίας και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και σύνταξη στα γεράματα) και ψυχοδιανοητική κατάσταση των εργαζομένων. Ο ανθρώπινος παράγοντας, λοιπόν, συνδέεται με την ομαδική απόδοση της εργασίας και τη γενική πάλη για την επιβίωση της εργασίας.

Για αυτό μια επιχείρηση έντασης εργασίας δηλαδή που απαιτεί ανθρώπινο δυναμικό, για να πραγματοποιήσει το σκοπό της, να παράγει αγαθά και

υπηρεσίες που με αυτά θα καλύψουν οι άνθρωποι τις ανάγκες τους, προσανατολίζεται και επιλέγει σαν τόπο εγκατάστασής της, τον τόπο που διαθέτει τον απαραίτητο ανθρώπινο παράγοντα. Εργοστάσια γουναρικών επιλέγουν σαν τόπο εγκατάστασής τους την Καστοριά και τη Σιάτιστα. Στις δύο αυτές πόλεις της Δυτικής Μακεδονίας υπάρχει το κατάλληλο εργατικό δυναμικό για τη γουνοποιία. Δεν υπάρχει τέτοιο στη Λάρισα, στη Θεσσαλονίκη ή στην Αθήνα. Έτσι είναι πιο εύκολο για μια επιχείρηση να εγκατασταθεί εκεί που έχει διαμορφωθεί για πολλούς ιστορικούς λόγους το απαιτούμενο ειδικευμένο προσωπικό, παρά να ιδρυθεί αλλού και να αγωνιστεί να φέρει το προσωπικό της από μακριά. Βέβαια ο αυτοματισμός και η σύγχρονη τεχνολογία πολλές φορές απλοποιούν την εργασία. Μα ακόμη ο ανθρώπινος παράγοντας είναι πρωταρχικής σημασίας για την ειδικευμένη παραγωγική διαδικασία. Και ακόμη η ειδίκευση και η επιστημονική γνώση πάντα θα είναι μεγάλης αξίας.

Οι επιχειρήσεις, λοιπόν, έντασης ανθρώπινου δυναμικού οφείλουν να επιλέξουν, για την εγκατάστασή τους, τους τόπους όπου έχει δημιουργηθεί εργασιακή παράδοση και υπάρχει το πολύτιμο ειδικευμένο προσωπικό τους.

δ) Επιχειρήσεις που επιλέγουν τον τόπο που είναι κοντά στα κέντρα κατανάλωσης

Τελικός στόχος κάθε παραγωγής είναι η κατανάλωση των αγαθών της από τους ανθρώπους της κοινωνίας. Είναι αυτό και ο τελικός σκοπός κάθε επιχείρησης, ο εφοδιασμός του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος της με τα

αγαθά ή τις υπηρεσίες της. Αυτός ο σκοπός δείχνει τον κοινωνικό χαρακτήρα της επιχείρησης και τη δικαιολογητική αιτιολόγηση της ύπαρξής της μέσα στο περιβάλλον της. Και σήμερα με τη βοήθεια της τεχνολογικής εξέλιξης και τον αυτοματισμό και τη χρησιμοποίηση ηλεκτρονικών υπολογιστών στην παραγωγική διαδικασία, η επιχείρηση πέτυχε την πληθοπαραγωγή των προϊόντων της. Αυτό σημαίνει, ότι πια ανακύπτει πρόβλημα διάθεσης – πώλησης των προϊόντων της. Για αυτό και επιλέγει σαν τόπο εγκατάστασής της τον τόπο κοντά στα μεγάλα κέντρα κατανάλωσης των αγαθών ή των υπηρεσιών της π.χ. μεγαλουπόλεις, τουριστικά κέντρα, πυκνοκατοικημένες περιοχές, δρόμους με μεγάλη κίνηση, εμπορικά κέντρα κλπ.

Οι εμπορικές επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου επιλέγουν τόπο εγκατάστασής τους τα καταναλωτικά κέντρα (όπως για παράδειγμα το Μοναστηράκι, την κεντρική αγορά στην Αθήνα ή την οδό Ερμού ή την Τσιμισκή στη Θεσσαλονίκη). Είναι βέβαια φυσικό οι εμπορικές επιχειρήσεις που βρίσκονται σε πολυσύχναστους δρόμους και εμπορικά κέντρα να πραγματοποιούν ζωηρή κίνηση συναλλαγών – πωλήσεων. Είναι η ψυχολογία της κατανάλωσης. Για αυτό το λόγο πλήθυναν τα Super Markets και τα Shopping Malls (Εμπορικά κέντρα). Ο πελάτης υποχρεώνεται να περνά μπροστά από άριστα συσκευασμένα προϊόντα, με επιστημονικό τρόπο τοποθετημένα και έτσι να αγοράζει συνέχεια.

Γενικά οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον τριτογενή τομέα από τις ανθρώπινες δραστηριότητες (λιανικό εμπόριο, τουριστικές επιχειρήσεις, εστιατόρια,

ξενοδοχεία, επιχειρήσεις συγκοινωνιών, ελεύθερα επαγγέλματα, νοσοκομεία, κινηματογράφοι, σχολεία κ.α.) επιλέγουν σαν τόπο εγκατάστασης τα κέντρα κατανάλωσης. Το χονδρεμπόριο προτιμά και αυτό να επιλέγει τόπους πλησίον των κέντρων κατανάλωσης. Και αυτό γιατί προτιμά κυρίως τόπους με συγκοινωνιακούς κόμβους και μεγάλες εμπορικές πόλεις.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που ανήκουν στον δευτερογενή τομέα παραγωγής, αυτές επιλέγουν τα κέντρα κατανάλωσης αν τα προϊόντα τους είναι:

1. Ογκώδη (έπιπλα, γεωργικά μηχανήματα κλπ.)
2. Η τιμή τους είναι σχετικά χαμηλή
3. Η ποιότητά τους εξειδικευμένη και άμεσης κατανάλωσης (φούρνοι, ζαχαροπλαστεία κ.α.)
4. Το είδος είναι εύθραυστο (υαλουργία)
5. Είναι προϊόντα μόδας (ρούχα, υποδήματα κ.α.)
6. Είναι αγαθά ενημέρωσης
7. Είναι πνευματικά αγαθά (επιστημονικά έντυπα)

Οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα από τις ανθρώπινες δραστηριότητες (γεωργία, κτηνοτροφία, δασοκομία, αλιεία, κ.α.) από τη φύση τους επιλέγουν τα χωριά και τις κωμοπόλεις και όχι τα μεγάλα κέντρα κατανάλωσης. Τα προϊόντα τους απαιτούν το κατάλληλο φυσικό περιβάλλον (χωράφια, λιβάδια, δάση, ποτάμια κλπ). Τέτοιο περιβάλλον δεν μπορεί να

έχουν τα κέντρα κατανάλωσης. Το πολύ να αναπτυχθούν κοντά τους π.χ. λαχανόκηποι και οπωροφόρα δέντρα. Γενικά κάθε επιχείρηση που αποζητά μεγάλη πελατεία στα είδη που καλύπτουν βασικές (φυσικές και κοινωνικές) ανάγκες του ανθρώπου (τρόφιμα, ποτά, ενδύματα, είδη κατοικίας και ψυχαγωγίας, παιδείας, μαζικής παραγωγής και κατανάλωσης), επιλέγει σαν τόπο εγκατάστασης τα κέντρα κατανάλωσης.

ε) Επιχειρήσεις που επιλέγουν τον τόπο με τα διοικητικά και τα χρηματοπιστωτικά κέντρα

Οι επιχειρήσεις εκείνες που συνεργάζονται με τα Υπουργεία, τις κεντρικές τράπεζες, το χρηματιστήριο, για να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους, επιλέγουν σαν τόπο εγκατάστασης της έδρας τους, τουλάχιστον, τον τόπο με τα διοικητικά κέντρα και τα χρηματοδοτικά ιδρύματα. Εταιρίες π.χ. που εκτελούν μεγάλα δημόσια έργα και γενικά έργα της κρατικής οικονομίας και οφείλουν να επικοινωνούν καθημερινά με τα διάφορα Υπουργεία, Οργανισμούς και Τράπεζες, επιλέγουν για την έδρα τους τον τόπο με τα διοικητικόχρηματικά κέντρα, έστω και αν τα εργοτάξια τους είναι διασκορπισμένα σε ολόκληρη τη χώρα. Κεντρικά καταστήματα Τραπεζών, Ασφαλιστικών Οργανισμών και επιχειρήσεων, επιχειρήσεις συγκοινωνιών, επιχειρήσεις αντιπροσωπείας, αντιπρόσωποι κρατικών εφοδίων, χρηματιστήρια κλπ. επιλέγουν σαν τόπο εγκατάστασης της έδρας τους και της δράσης τους τόπους με τα κέντρα διοίκησης και τα κέντρα απόφασης.

στ) Επιχειρήσεις που επιλέγουν τον τόπο με το καλό και πλούσιο δίκτυο συγκοινωνιών

Οι επιχειρήσεις εκείνες, που έχουν εισροές και εκροές με χαμηλές τιμές και υπολογίζουν το κόστος μεταφοράς, επιλέγουν σαν τόπο εγκατάστασής τους, τον τόπο με το πλούσιο συγκοινωνιακό δίκτυο. Και όταν λέμε «συγκοινωνία» εννοούμε την κατά χώρο μεταφορά προσώπων, αγαθών και ειδήσεων. Αυτό γίνεται με τα συγκοινωνιακά μέσα. Τα συγκοινωνιακά μέσα διευρύνουν την οικονομία και κάθε βελτίωσή τους, σημαίνει επέκταση της αγοράς. Ο Αδάμ Σμιθ, αναγνωρίζει την εξάρτηση κάθε οικονομίας από την έκταση των αγορών, η έκταση δε πάλι αυτή, πολλαπλασιάζεται με τους πολλούς δρόμους, διώρυγες, πλωτούς ποταμούς.

Τα έργα συγκοινωνίας αποτελούν, όπως ο ίδιος αναφέρει, «τη μεγαλύτερη, από όλες τις προόδους». Τόνισε ιδιαίτερα τη σπουδαιότητα των συγκοινωνιακών μέσων και το ίδιο το δίκτυο. Ο συγκοινωνιακός παράγοντας (πυκνότητα δικτύου, ύψος κομίστρου, ταχύτητα, ασφάλεια, δυνατότητα φόρτωσης και εκφόρτωσης κλπ) εμφανίζεται πολλές φορές σαν τελικός ρυθμιστής για την επιλογή του τόπου εγκατάστασης της επιχείρησης.

Πάντως το συγκοινωνιακό δίκτυο πολλές φορές γίνεται για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της βιομηχανίας και του εμπορίου που ήδη έχουν εγκατασταθεί σε έναν τόπο.

2.5.2 Παραδοσιακοί παράγοντες επιλογής τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων

Οι επιχειρήσεις πολλές φορές επιλέγουν, σαν τόπο εγκατάστασης τους, ένα τόπο που δεν συγκεντρώνει, και δεν διαθέτει κανένα από τους ορθολογιστικούς παράγοντες που προαναφέραμε. Απλώς ακολουθούν μια παράδοση. Υπάρχουν κάποιοι κατά παράδοση, όπως χαρακτηριστικά αναφέρονται, παράγοντες και ορισμένοι εξωοικονομικοί συντελεστές για την ίδρυση ή την παραμονή μιας επιχείρησης σε ένα τόπο. Αυτοί είναι:

1. Η τάση των επιχειρήσεων να συγκεντρώνονται στους ίδιους χώρους και να δημιουργούν ειδική αγορά (π.χ. στις οδούς Ερμού όλων σχεδόν των ελληνικών πόλεων συγκεντρώνονται οι επιχειρήσεις νεωτερισμών και υφασμάτων). Είναι εν μέρει μίμηση, ανάγκη παρακολούθησης του ανταγωνισμού, εκμετάλλευση της καθόδου της σχετικής πελατείας που εισέρχεται σε πολλά παρόμοια καταστήματα.
2. Η αδυναμία μετακίνησης από ένα τόπο σε άλλο τόπο, διότι απαιτούνται μεγάλες δαπάνες π.χ. εργοστάσια.
3. Η αδυναμία μεταφοράς σε άλλη πόλη, επειδή στον τόπο αυτό έχει χτίσει ο επιχειρηματίας το σπίτι του, μεγάλωσε και έχει τις κοινωνικές του σχέσεις εδραιωμένες εκεί κ.α.
4. Η παράδοση ορισμένης παραγωγής π.χ. λαϊκής τέχνης με τοπικό ενδιαφέρον (Κρητική τέχνη, Μακεδονική τέχνη κ.α.). Έτσι δε μπορεί η επιχείρηση να αλλάξει τόπο εγκατάστασης.

2.6 Επιχειρηματικοί Κίνδυνοι

Ο κίνδυνος είναι ένα χαρακτηριστικό της ζωής. Γιατί δεν εννοείται ζωή δίχως κινδύνους. Εδώ η ερμηνεία του κινδύνου δίδεται ως οικονομική ευθύνη. Και ο κίνδυνος οφείλεται στην αδυναμία των ανθρώπων να προβλέπουν το μέλλον. Αλλιώς θα μπορούσαν να αποφύγουν τους κινδύνους ή να τους προλάβουν. Και η επιχείρηση έχει ποικίλους κινδύνους κατά τη διάρκεια της ζωής της. Την απειλούν κίνδυνοι εφοδιασμού, παραγωγής, διάθεσης, χρηματοδότησης, τεχνικοί, εμπορικοί και πολλοί άλλοι. Μα στον κίνδυνο αντιπαρατίθεται η ελπίδα και ο προγραμματισμός.

Όλες οι επιχειρήσεις λοιπόν διατρέχουν κινδύνους – πέσεις του περιβάλλοντος. Επιχείρηση σημαίνει κέρδη και κίνδυνοι (ζημιές και άλλοι κίνδυνοι). Κάθε επιχείρηση σαν ζωντανό κύτταρο της κοινωνικής οικονομίας, εκτίθεται σε πολλούς κινδύνους στον αγώνα της για επιβίωση.

Οι κίνδυνοι αυτοί αρχίζουν από τη λήψη της απόφασης για την ίδρυση της επιχείρησης και φτάνουν μέχρι το τέρμα της ζωής της. Το φυσιολογικό στην οικονομική δράση δεν είναι η αρμονία. Η διακύμανση είναι το φυσιολογικό. Έτσι στον επιχειρηματικό χώρο οι κίνδυνοι είναι κάτι το φυσιολογικό και το συνηθισμένο.

Η επίδραση που δέχεται η επιχείρηση από το περιβάλλον είναι μεγαλύτερη από την επίδραση που ασκεί αυτή πάνω στο περιβάλλον της επιχειρησιακής δράσης.

Τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η επιχείρηση στον αγώνα της για επιβίωση του βλέπουμε στη συνέχεια:

Στην προσπάθεια εντοπισμού και καταγραφής των κινδύνων που αντιμετωπίζει η επιχείρηση, είναι βασικό να κάνουμε τη διάκριση μεταξύ α) εξωγενών κινδύνων και β) ενδογενών κινδύνων.

α) Εξωγενείς κίνδυνοι

Οι εξωγενείς κίνδυνοι ανάγονται στο ευρύτερο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης

- ↳ Φυσικό Περιβάλλον: Κίνδυνοί του για μια επιχείρηση είναι τα φυσικά φαινόμενα (χαλάζι, πλημμύρα κ.α.). Αυτοί πλήττουν κυρίως αυτές τις επιχειρήσεις που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα και κατ' επέκταση και τις άλλες επιχειρήσεις.
- ↳ Οικονομικό Περιβάλλον: Κίνδυνοί του είναι για παράδειγμα οι δυσμενείς φάσεις του οικονομικού κύκλου. Μια οικονομική ύφεση πλήττει όλες τις επιχειρήσεις. Σπουδαιότερη μορφή οικονομικών διακυμάνσεων είναι οι ονομαζόμενες κυκλικές διακυμάνσεις (μακράς και μέσης διάρκειας). Αυτές χαρακτηρίζονται από περιόδους άνθησης ή ευημερίας και από περιόδους χαλάρωσης ή ύφεσης. Το οικονομικό περιβάλλον όμως περιλαμβάνει και άλλους κινδύνους:

- *Κίνδυνοι της συναλλακτικής αγοράς:* μεταβολές της μόδας, δυσκολίες εφοδιασμού, σκληρός ανταγωνισμός, απαγορεύσεις, πτωχεύσεις πελατών κ.α.
 - *Κίνδυνοι της αγοράς εργασίας:* απεργίες, αναπροσαρμογή μισθών, ανεπάρκεια ειδικευμένου προσωπικού, επιστρατεύσεις κ.α.
 - *Κίνδυνοι της αγοράς χρήματος και κεφαλαίου:* περιορισμοί στη χορήγηση πιστώσεων, μεταβολές στα εθνικά και ευρωπαϊκά επιτόκια κ.α.
- ↳ Τεχνολογικό Περιβάλλον: Η τεχνολογική πρόοδος επηρεάζει ουσιαστικά τη ζωή μας και τη ζωή των επιχειρήσεων μας. Το τεχνολογικό περιβάλλον μας προσφέρει τις περισσότερες ανέσεις και ευκολίες του βιομηχανικού πολιτισμού μας. Η εισροή του δίνει νέα δυναμική στην «οργανωτικότητα» της επιχείρησης. Η οργανωτικότητα της αυτή καθορίζει παραπέρα τα όριά της: Οι νέες μέθοδοι παραγωγής, ο αυτοματισμός, η νέα δομή οργάνωση κλπ., αποτελούν επιδράσεις του τεχνολογικού περιβάλλοντος. Αυτή η διαρκής προσπάθεια βελτίωσης της οργανωτικότητας της επιχείρησης και βελτίωσης της τεχνολογίας για την ορθολογικότερη διεξαγωγή της παραγωγικής διαδικασίας αποτελεί και τον πρώτο κίνδυνό της, την οικονομική απαξίωση, την απαξίωση των παλιών μηχανικών εγκαταστάσεων. Οικονομική απαξίωση ονομάζεται η μείωση της αξίας ορισμένων στοιχείων περιουσίας (assets) της επιχείρησης (μηχανήματα,

τεχνολογικός εξοπλισμός κ.α.) λόγω του χρόνου χρήσης τους και των συνεχών επιστημονικών και τεχνικών προόδων. Εφαρμόζονται νέες, λιγότερο δαπανηρές και περισσότερο αποτελεσματικές παραγωγικές μέθοδοι και λύσεις. Αυτά συνεπάγονται μεγάλες δαπάνες για κάθε επιχείρηση και ουσιαστικά αποτελούν κίνδυνο απαξίωσης του τεχνικού εξοπλισμού της και κίνδυνο για την επιβίωσή της. Για αυτό το λόγο πρέπει να γίνεται πρόβλεψη και σχηματισμός αποθεματικών για νέες επενδύσεις. Η νέα τεχνική πρόοδος, λοιπόν, συνεπάγεται έξοδα, άρα κίνδυνο. Η μόνη λύση για αντιμετώπιση αυτού του κινδύνου είναι η πρόβλεψη και ο προγραμματισμός, ώστε να μπορεί η επιχείρηση να ανταπεξέλθει όταν έρθει η ώρα και να προοδεύσει και τεχνολογικά, αλλά και να μην κινδυνεύσει να χρεοκοπήσει από τα νέα κεφάλαια που θα χρειαστεί να επενδύσει.

4. Κοινωνικό Περιβάλλον: Οι κίνδυνοι που πλήττουν την επιχείρηση από μέρος του κοινωνικού περιβάλλοντός της είναι:

- *Εργατικές αντιδράσεις* για τον εκσυγχρονισμό της επιχείρησης, καθώς οι εργαζόμενοι φοβούνται την απαξίωσή τους από τις μηχανές, με συνεπαγωγή την εκτόπισή τους από την εργασία και την έξοδό τους στην ανεργία.
- *Απεργίες του ανθρώπινου δυναμικού της επιχείρησης*. Απεργία είναι η σχεδιασμένη και συντονισμένη, απότομη και ομαδική (όχι απαραίτητα συνολική) απόχλη των εργαζομένων από την εργασία

τους στην εταιρία. Ο λόγος είναι ο εξαναγκασμός του εργοδότη τους (ή του Κράτους) για αποδοχή των διεκδικήσεων τους (αυξήσεις μισθών, μείωση χρόνου εργασίας, επιδόματα, νομοθεσία, ασφάλιση κ.α.).

- *Αντιδράσεις της κοινής γνώμης και της κατανάλωσης.* Αν η κοινή γνώμη και ο καταναλωτής πιστέψει ότι μια επιχείρηση αισχροκερδεί σε βάρος της πελατείας της, τότε προχωρά σεμπούκοτάζ (πιέσεις με οικονομική απομόνωση – αποχή από την κατανάλωση).

- ↓ Πολιτικό – Νομοθετικό Περιβάλλον: Το πολιτικό σύστημα αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο εκδηλώνεται η επιχειρησιακή συμπεριφορά. Για αυτό το λόγο μια πολιτική αστάθεια (επανάσταση, επιστράτευση, απλή αλλαγή κυβέρνησης) αναστατώνει τη δράση μιας επιχείρησης, μέχρι σημείου να μην μπορεί να επιβιώσει. Επίσης, μια κρατικοποίηση μπορεί να είναι μοιραία για μια επιχείρηση. Άλλοι κίνδυνοι ανάγονται στο φορολογικό σύστημα, στα διάφορα μέτρα προστασίας ανοιχτών αγορών, σε νομοθετικές ρυθμίσεις σχετικά με το χρόνο απασχόλησης, την ασφάλιση και τις απολαβές των εργαζομένων.

β) Ενδογενείς κίνδυνοι

Εσωγενείς – ενδογενείς είναι οι κίνδυνοι που διαμορφώνονται μέσα στο χώρο της επιχείρησης π.χ. απεργίες, κλοπές, πυρκαγιές, ατυχήματα, φύρες και

ελλείμματα, βλάβες στον εξοπλισμό κ.α. Τους παραπάνω επιχειρηματικούς κινδύνους μπορούμε να τους ανακατατάξουμε ανάλογα της τεχνικοοικονομικής λειτουργίας στην οποία αναφέρονται ως εξής:

- *Κίνδυνοι τεχνικής σφαίρας:* εργατικά ατυχήματα, σφάλματα παραγωγής, σφάλματα τεχνικών υπολογισμών, λάθος πειραματισμοί, φύρες και ελλείμματα.
- *Κίνδυνοι συναλλακτικής σφαίρας:* έλλειψη ζήτησης, εκπρόθεσμες παραλαβές, απρόοπτες μεταβολές τιμής, αγορανομικές δεσμεύσεις, αθέμιτος ανταγωνισμός, καταγγελίες συμβάσεων, ελαττωματικοί εφοδιασμοί, κ.α.
- *Κίνδυνοι χρηματοπιστωτικής σφαίρας:* εκτός από αυτές που έχουμε προαναφέρει, πτωχεύσεις πελατών, ανάκληση πιστώσεων, υποτιμήσεις μετοχών κ.α.
- *Κίνδυνοι διοικητικής σφαίρας:* διαχειριστικές ανωμαλίες, παραλείψεις διατυπώσεων (τελωνεία, εφορία), οργανωτικές αποτυχίες, έλλειψη προγραμματισμού κ.α.

Η οικονομική ζωή έχει τη ρυθμοτέλειά της. Εφόσον τη διαγνώσει ο άνθρωπος και μεθοδικά επιδράσει στους τρόπους της, μπορεί να κινείται μέσα σε αυτή και όχι να φέρεται από αυτή.

Έτσι καθοδηγείται η οικονομία, εφόσον γενικεύεται στον κόσμο η οικονομική πρόγνωση σε λογικότερη και πιο ήρεμη εξέλιξη και θα περιορίζονταν τα υστερικά φαινόμενα των οικονομικών κρίσεων.

2.7 Επιχείρηση και Διεθνές Περιβάλλον

Μια επιχείρηση πρέπει να εξετάσει πολλά θέματα πριν αποφασίσει για το αν πρέπει να δραστηριοποιηθεί και στο εξωτερικό. Πρέπει αρχικά να γίνει πλήρως κατανοητό το διεθνές επιχειρησιακό περιβάλλον. Το διεθνές επιχειρησιακό περιβάλλον έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές τις δύο τελευταίες δεκαετίες δημιουργώντας νέες ευκαιρίες αλλά και νέα προβλήματα.

Οι πιο σημαντικές αλλαγές είναι οι εξής:

- ⚡ Η διεθνοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας που αντικατοπτρίζεται στη γρήγορη ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου και των επενδύσεων.
- ⚡ Η σταδιακή διάβρωση της Αμερικανικής υπεροχής και της ανταγωνιστικότητας διεθνώς, που σημαδεύεται από το τεράστιο ετήσιο έλλειμμα στο εξωτερικό εμπόριο.
- ⚡ Η αύξηση της οικονομικής ισχύος της Ιαπωνίας και πολλών χωρών της Άπω Ανατολής στις παγκόσμιες αγορές.
- ⚡ Η αυξανόμενη δύναμη των περιφερειακών εμπορικών συμμαχιών και ειδικότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- ⬇ Η ανάπτυξη παγκόσμιων μαρκών στα αυτοκίνητα, τα τρόφιμα, το ρουχισμό, τα ηλεκτρονικά και σε πολλές άλλες κατηγορίες.
- ⬇ Στην αύξηση των εμπορικών φραγμών που υψώνονται για να προστατευτούν οι εγχώριες αγορές από ξένους ανταγωνιστές.
- ⬇ Η σταδιακή δημιουργία βασικών ξένων αγορών, όπως είναι η Κίνα, η ανατολική Ευρώπη και οι αραβικές χώρες.
- ⬇ Τα σοβαρά χρέη πολλών χωρών, όπως του Μεξικού και της Βραζιλίας, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη ευπάθεια του διεθνούς οικονομικού συστήματος.
- ⬇ Η αυξανόμενη εφαρμογή του ανταλλακτικού εμπορίου και του αντισταθμιστικού εμπορίου για να υποστηριχθούν οι διεθνείς συναλλαγές.
- ⬇ Το γεγονός ότι πολλές χώρες κινούνται προς την ιδιωτικοποίηση δημοσίων επιχειρήσεων με σκοπό να τις κάνουν πιο αποδοτικές.
- ⬇ Η αυξανόμενη δημιουργία στρατηγικών συμμαχιών ανάμεσα σε μεγάλες διεθνείς εταιρίες διαφόρων χωρών (π.χ. General Motors & Toyota ή GTE & Fujitsu).
- ⬇ Η ουσιαστική επτάχυνση των διεθνών μεταφορών, των επικοινωνιών και των οικονομικών συναλλαγών.

2.7.1 Το διεθνές εμπορικό σύστημα

Μια επιχείρηση που επιδιώκει να ασχοληθεί με το διεθνές εμπόριο, πρέπει να κατανοήσει το διεθνές εμπορικό σύστημα. Στην προσπάθειά της να πουλήσει τα προϊόντα της σε μια άλλη χώρα, η επιχείρηση θα αντιμετωπίσει πολλούς εμπορικούς φραγμούς. Οι συνήθης είναι οι δασμοί, που είναι κάποιοι φόροι που επιβάλλονται από την ξένη κυβέρνηση σε ορισμένα εισαγόμενα προϊόντα. Οι δασμοί μπορεί να αποσκοπούν στην αύξηση των εσόδων (εισπρακτικοί δασμοί) ή στην προστασία των εγχώριων επιχειρήσεων (προστατευτικοί δασμοί). Ο εξαγωγέας πιθανόν να αντιμετωπίσει και κάποιες ποσοτώσεις, με τις οποίες τίθενται όρια στην ποσότητα των αγαθών που η εισάγουσα χώρα θα αποδεχθεί από ορισμένες κατηγορίες αγαθών. Σκοπός των ποσοτώσεων είναι να διατηρηθεί το ξένο συνάλλαγμα και να προστατευθούν η τοπική βιομηχανία και η απασχόληση. Το εμπάργκο είναι η έσχατη μορφή ποσοτώσεων με τις οποίες απαγορεύεται κάθε εισαγωγή σε ορισμένες κατηγορίες αγαθών.

Πολλές χώρες έχουν σχηματίσει οικονομικές κοινότητες, η σημαντικότερη από τις οποίες είναι πλέον η Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάθε εθνική αγορά έχει κάποια ειδικά χαρακτηριστικά, τα οποία πρέπει να αξιοποιηθούν. Η ετοιμότητα μιας χώρας να παράγει ή να εισάγει διαφορετικά προϊόντα και υπηρεσίες και η ελκυστικότητά της σαν αγορά για ξένες επιχειρήσεις, εξαρτώνται από το

οικονομικό, το πολιτικό-νομικό, το πολιτιστικό και το επιχειρηματικό περιβάλλον.

2.7.2 Το Οικονομικό Περιβάλλον

Όταν σκέπτεται να εισέλθει στις διεθνείς αγορές, ο διεθνής επιχειρηματίας πρέπει να μελετήσει την οικονομία κάθε χώρας. Τρία χαρακτηριστικά αντικατοπτρίζουν την ελκυστικότητα μιας ξένης χώρας σαν αγοράς για εξαγωγές.

Το πρώτο είναι το μέγεθος του πληθυσμού της χώρας. Αν υποθέσει κανείς ότι όλα τα άλλα παραμένουν ίδια, οι μεγάλες χώρες είναι πιο ελκυστικές για τους εξαγωγείς, παρά οι μικρές χώρες.

Το δεύτερο είναι η βιομηχανική δομή της χώρας. Μπορούμε να διακρίνουμε 4 τύπους βιομηχανικής δομής:

1. Πρωτογενείς οικονομίες.
2. Οικονομίες εξαγωγής πρώτων υλών.
3. Εκβιομηχανιζόμενες οικονομίες.
4. Βιομηχανικές οικονομίες.

Το τρίτο οικονομικό χαρακτηριστικό είναι η κατανομή του εισοδήματος της χώρας. Η κατανομή του εισοδήματος σχετίζεται με τη βιομηχανική δομή της χώρας, αλλά επηρεάζεται και από το πολιτικό σύστημα. Ο διεθνής επιχειρηματίας διακρίνει 5 διαφορετικούς τύπους κατανομής του εισοδήματος:

1. Πολύ χαμηλά εισοδήματα
2. Κατ' εξοχήν χαμηλά εισοδήματα
3. Πολύ χαμηλά, πολύ υψηλά εισοδήματα
4. Χαμηλά, μεσαία, υψηλά εισοδήματα
5. Κατ' εξοχήν μεσαία εισοδήματα

Για παράδειγμα η αγορά για το Lamborghini, ένα αυτοκίνητο που κοστίζει πάνω από €200.000, θα είναι πολύ μικρή σε πολύ μικρές χώρες με κατανομή εισοδήματος του τύπου 1 ή 2. Η μεγαλύτερη αγορά για το αυτοκίνητο αυτό αποδεικνύεται ότι είναι η Πορτογαλία (κατανομή εισοδήματος 3), η φτωχότερη χώρα της Ευρώπης, αλλά ταυτόχρονα μια χώρα με πολύ πλούσιες οικογένειες που έχουν τη δυνατότητα να το αγοράσουν.

2.7.3 Το Πολιτικό – Νομικό Περιβάλλον

Οι χώρες διαφέρουν σημαντικά ως προς το πολιτικό – νομικό τους περιβάλλον. Μια εταιρία πρέπει να λάβει υπόψη της 4 παράγοντες πριν αποφασίσει να συνεργαστεί με μια συγκεκριμένη χώρα.

1. *Στάση απέναντι στις διεθνείς αγορές.* Μερικές χώρες δέχονται εύκολα, στην ουσία ενθαρρύνουν τις ξένες επιχειρήσεις (π.χ. Μεξικό), ενώ κάποιες άλλες είναι πολύ προστατευτικές (π.χ. Ινδία).

2. *Πολιτική σταθερότητα.* Η μελλοντική σταθερότητα της χώρας είναι ένα άλλο σημαντικό ζήτημα. Οι κυβερνήσεις αλλάζουν και μάλιστα, μερικές φορές με πολύ βίαιο τρόπο. Ακόμα και χωρίς καμία αλλαγή, ένα καθεστώς μπορεί να αποφασίσει να αντιδράσει στο λαϊκό αίσθημα. Η παρουσία μιας ξένης εταιρίας μπορεί να απαλλοτριωθεί ή τα διαθέσιμά της σε συνάλλαγμα να μπλοκαριστούν ή να επιβληθούν νέοι δασμοί ή ποσοστώσεις επί των εισαγωγών.
3. *Νομισματικές Ρυθμίσεις.* Οι προμηθευτές θέλουν να αποκομίζουν κέρδη σε κάποιο νόμισμα που κατά την κρίση τους έχει αξία. Στην καλύτερη περίπτωση, ο εισαγωγέας μπορεί να πληρώσει με το νόμισμα του προμηθευτή ή κάποιο «σκληρό» νόμισμα. Στην χειρότερη περίπτωση, πρέπει να πάρουν σχετικά μη εμπορεύσιμα προϊόντα που μπορούν να πουλήσουν αλλού μόνο με ζημιά. Τα προβλήματα στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν υφίσταται στις χώρες που έχουν ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα στην ΟΝΕ καθώς οι συναλλαγές γίνονται με το ίδιο νόμισμα πλέον (από το 2001).
4. *Κυβερνητική Γραφειοκρατία.* Ένας τέταρτος παράγοντας είναι η έκταση στην οποία η φιλοξενούσα κυβέρνηση διαθέτει ένα αποτελεσματικό σύστημα για την παροχή βοήθειας σε αλλοδαπές εταιρίες: διαδικασίες γρήγορης έκδοσης αδειών, αποτελεσματικός χειρισμός δασμών, επαρκείς πληροφορίες αγοράς και άλλοι παράγοντες που βοηθούν στην δημιουργία κύκλου εργασιών.

2.7.4 Το Πολιτιστικό Περιβάλλον

Κάθε χώρα έχει τις δικές της αξίες, έθιμα και ταμπού. Οι αλλοδαποί επιχειρηματίες, αν θέλουν να είναι αποτελεσματικοί, πρέπει να ξεχάσουν τον εθνοκεντρισμό τους και να προσπαθήσουν να κατανοήσουν την κουλτούρα και τις επιχειρησιακές πρακτικές της φιλοξενούσας χώρας, η οποία συχνά ενεργεί με διαφορετικά πρότυπα όσον αφορά το χρόνο, το χώρο και την εθιμοτυπία. Ο τρόπος με τον οποίο οι ξένοι καταναλωτές αντιλαμβάνονται και χρησιμοποιούν ορισμένα προϊόντα πρέπει να ελεγχθεί από τον προμηθευτή πριν καταστρώσει το πρόγραμμά του. Μερικά παραδείγματα διαφορετικών συνηθειών που εκπλήσσουν:

- Ο μέσος Γάλλος χρησιμοποιεί σχεδόν διπλάσια ποσότητα καλλυντικών και προϊόντων ομορφιάς από ότι η σύζυγός του.
- Οι Γερμανοί και οι Γάλλοι τρώνε περισσότερα συσκευασμένα μακαρόνια ειδικής μάρκας από ότι οι Ιταλοί.
- Οι μικροί Ιταλοί τρώνε συχνά σαν κολατσιό μια σοκολάτα που τη βάζουν ανάμεσα σε δύο φέτες ψωμί.
- Οι γυναίκες στην Τανζανία δεν δίνουν στα παιδιά τους αυγά επειδή φοβούνται μήπως και χάσουν τα μαλλιά τους ή πάθουν ανικανότητα.

2.7.5 Το Επιχειρησιακό περιβάλλον

Οι επιχειρησιακές συνήθειες και η συμπεριφορά ποικίλουν από χώρα σε χώρα. Τα στελέχη των επιχειρήσεων πρέπει να έχουν ενημερωθεί πριν αρχίσουν διαπραγματεύσεις σε μια άλλη χώρα. Μερικά παραδείγματα επιχειρησιακής συμπεριφοράς στο εξωτερικό παρατίθενται παρακάτω:

- Οι Άραβες επιχειρηματίες έχουν συνηθίσει να μιλάνε για επαγγελματικά θέματα έχοντας πολύ κοντά τους – σε απόσταση αναπνοής – τους συνομιλητές τους. Μερικές φορές θα σφίξουν το χέρι σε ένδειξη φιλίας. Αν το στέλεχος το τραβήξει, ο Άραβας συνομιλητής του το θεωρεί προσβολή. Αν επίσης ο Άραβας ρωτηθεί για το τι κάνει η σύζυγος και η οικογένειά του, τότε σίγουρα θα προσβληθεί.
- Στην Ιαπωνία, στις προσωπικές επαφές τα στελέχη των επιχειρήσεων σπάνια λένε «όχι» σε ξένο στέλεχος επιχείρησης. Το να έρθει κάποιος γρήγορα στο θέμα, οι Ιάπωνες το θεωρούν προσβολή.
- Στη Γαλλία οι χονδρέμποροι δεν νοιάζονται να προωθήσουν ένα προϊόν. Ρωτούν του λιανοπωλητές με τους οποίους συνεργάζονται τι χρειάζονται και τους το στέλνουν. Έτσι, αν κάποιος απευθυνθεί απευθείας σε χονδρέμπορο, πιθανότατα να αποτύχει.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Συνοψίζοντας διαπιστώνουμε ότι η επιχείρηση αποτελεί ένα σύστημα παραγόντων, ένα ευρύτατο σύνολο πόρων το οποίο λειτουργεί με σκοπό τη δημιουργία υπεραξίας είτε για τους ιδιοκτήτες – μετόχους, είτε για τους εργαζομένους σε αυτήν, είτε για τους συνεργάτες της, είτε για τους πελάτες της, είτε για την ίδια την κοινωνία.

Το περιβάλλον της επιχείρησης διαχωρίζεται σε εσωτερικό και εξωτερικό, έχοντας το ένα αλληλεπίδραση στο άλλο. Η ίδια η επιχείρηση καλείται καθημερινά να διαφυλάσσει την αρμονική συνεργασία των δύο για το συμφέρον όλων. Εσωτερικά η επιχείρηση έχει να διαχειριστεί ένα πλήθος πόρων. Εξωτερικά πρέπει να λειτουργήσει με σεβασμό και συνέπεια αποτελώντας μέρος διαφόρων ομάδων και κατανοώντας τους κανόνες και τις αρχές κάθε περιβάλλοντος (είτε είναι το πολιτικό είτε είναι το κοινωνικό περιβάλλον). Σε κάθε περίπτωση η επιχείρηση λειτουργεί προστατευτικά σε αυτούς που τη στηρίζουν και αποβλέπει, πρώτα στην διατήρηση της βιωσιμότητάς της, και έπειτα στην περαιτέρω ανάπτυξή της.

Στην προοπτική «ανοίγματος» σε μεγαλύτερες αγορές (διεθνές εμπόριο) τότε η επιχείρηση πρέπει να δείξει ιδιαίτερη προσοχή και ευαισθησία στο γεγονός ότι κάθε χώρα (ακόμα και οι περιφερειακές ομάδες μέσα σε κάθε χώρα) έχει κάποιες πολιτιστικές και επιχειρηματικές παραδόσεις, προτιμήσεις και ταμπού τα οποία πρέπει πολύ προσεκτικά να μελετηθούν πριν από οποιαδήποτε απόφαση επεκτατικών σχεδίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Α. Λιόραλης, 1997. Οικονομική Επιχειρήσεων (Πρώτη Οικονομική)
2. Ν.Κουλουγδιώτη, 1992. Σύγχρονη Εκδοτική, Επιχείρηση και Κοινωνία
3. Γ. Μιχαλόπουλος, 2000. Κοινωνιολογία και Εκπαίδευση
4. Σ. Παπασπηλιοπούλου, 1982. Οικολογία και Περιβάλλον
5. Taoka George M., Beeman, Don R., & Harper Collins. 1991. New York: Harper Collins. International Business: environments, institutions and operations.
6. Κόχος Α. Πέτρος & Παπανικολάου Γεώργιος. 1988. Προγραμματισμός Δράσεως Επιχειρήσεων. Εκδόσεις Α. Σταμούλης.
7. Phillip Kotler, 1997 McGrawHill Publications. Marketing Management

http://www.adoraidean.gr/site/index.php?option=com_content&task=view&Itemid=25&Itemid=30

<http://photo.kathimerini.gr/xtra/files/Meletes/doc/Mel0604062.doc>

http://www.boussias.com/NetOnly/Files/Athanasios_Rizos.doc

<http://www.esaa.gr/content.php?id=31>

<http://www.eni.gr/it/index.jsp>

<http://www.eni.gr/it/index.jsp>